

Vad vill du bli när du blir stor?

Barns syn på yrken ur ett kulturgeografiskt perspektiv

Malin Arvidsson Rubbetoft & Linda Hildorsson

Pedagogiska institutionen

Examensarbete 15 hp

Pedagogik

Studie- och yrkesvägledarprogrammet (180 hp)

Vårterminen 2009

Examinator: Jonas Engman

Handledare: Petra Roll Bennet

Stockholms
universitet

English title: Children's Perceptions of Occupations from a Cultural Geographical Perspective

Vad vill du bli när du blir stor?

Barns syn på yrken ur ett kulturgeografiskt perspektiv

Malin Arvidsson Rubbetoft & Linda Hildorsson

Sammanfattning

Denna studie fokuserar på flickors och pojkars syn på yrken ur ett kulturgeografiskt perspektiv. En enkätundersökning genomfördes på barn i årskurs 5 där de ombads att skriva vad de skulle vilja arbeta med när de blir stora samt att motivera sina yrkesval. De fick även ta ställning till tänkbara framtida arbeten utifrån en given yrkeslista. Undersökningen utfördes i Gimo, en mindre bruksort och Uppsala, en universitetsstad. De populäraste yrkena bland barnen kan sorteras in i några större kategorier: djurrelaterade, artistrelaterade, idrottsproffs och kock/bagare. De flesta barn motiverar sina yrkesval med att yrket verkar roligt, men somliga ville tjäna pengar eller ta hand om djur och människor. Vår undersökning visar att det finns både likheter och olikheter i barns yrkesval beroende på bostadsort. När det gäller flickor och pojkar kan man se stora skillnader i resultatet. Generellt sett är olikheterna större mellan könen än mellan bostadsorterna.

Nyckelord

Barn, yrken, kulturgeografi, bruksort, universitetsstad

Children's Perceptions of Occupations from a Cultural Geographical Perspective

Malin Arvidsson Rubbetoft & Linda Hildorsson

Abstract

This study focuses on the perceptions of occupations among girls and boys from a cultural geographical perspective. A questionnaire was given to children in fifth grade. They were asked to write their preferred occupation as grown-ups and to give an explanation to the selected occupation. They also considered possible future careers by selecting from a list of pre-set occupations. The survey was carried out in Gimo, a small industrial community, and Uppsala, a town with an old university. The most popular occupations among the children can be grouped in four larger categories: animal related, artist related, professional sportsmen and chef/baker. The majority of the children chose their preferred occupation because it seems enjoyable, but some valued making money or taking care of people or animals. The result shows both differences and similarities in children's career choices depending on their place of residence. There are, however, large discrepancies when comparing gender. The differences are more significant when comparing boys and girls than when comparing location.

Keywords

Children, occupations, culture geography, industrial community, university town

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Problemområde	1
1.2 Förförståelse	2
1.3 Syfte	3
1.4 Forskningsfrågor	3
1.5 Kunskapssyn och människosyn	3
2. Teoretisk bakgrund	4
2.1 Den sociala geografin	4
2.1.1 Bruksorten	4
2.1.2 Universitetsstaden	5
2.2 Könskontrakt	6
2.3 Theory of Circumscription and Compromise	7
2.4 Forskning kring barns yrkestankar	8
2.4.1 Ungas drömmar – äldres realism	8
2.4.2 Tv och drömyrken	9
2.4.3 Yrkestankar ur ett utvecklingspsykologiskt perspektiv	9
3. Undersökningsorter	10
3.1 Gimo	10
3.1.1 Historia	10
3.1.2 Gimo idag	11
3.2 Uppsala	11
3.2.1 Historia	11
3.2.2 Uppsala idag	12
4. Metod	13
4.1 Undersökningsstrategi	13
4.2 Metoder och tekniker	13
4.2.1 Enkätutformning	13
4.3 Genomförandesteg	14
4.4 Urval och urvalsgrupp	15

4.5	Datainsamling	15
4.6	Tillförlitlighet och giltighet.....	16
4.7	Etiska ställningstaganden	17
4.8	Bearbetning och analys av resultatdata	17
5.	Resultat	18
5.1	Fråga 1 – Kön	18
5.2	Fråga 2 – Vad vill du helst jobba med när du blir stor?	18
5.3	Fråga 3 – Varför vill du det?.....	20
5.4	Fråga 4 – Om du inte kan jobba med det du helst vill, vad skulle du vilja jobba med då?.....	21
5.4.1	Populäraste yrkena	21
5.4.2	Gimo och Uppsala.....	22
5.4.3	Flickor och pojkar	23
5.4.4	Egna alternativ.....	25
5.4.5	Bortvalda yrken.....	25
6.	Analys.....	26
6.1	Fråga 2 – Vad vill du helst jobba med när du blir stor?	26
6.1.1	Idrottsproffs.....	26
6.1.2	Djur och artist.....	27
6.1.3	Utbildning.....	28
6.2	Fråga 3 – Varför vill du det?.....	28
6.3	Fråga 4 – Om du inte kan jobba med det du helst vill, vad skulle du vilja jobba med då?.....	29
6.3.1	Gimo och Uppsala.....	29
6.3.2	Flickor och pojkar	30
6.3.3	Bortvalda yrken.....	31
7.	Slutsatser	32
8.	Diskussion	33
8.1	Resultat.....	33
8.1.1	Vad påverkar barnen?	34
8.2	Metod.....	34
8.2.1	Enkäten.....	35
8.2.2	Teoridiskussion	36
8.3	Framtid	37

9. Källförteckning	38
9.1 Litteratur	38
9.2 Internetkällor	40
9.3 Övriga källor	41
Bilaga 1 – Brev till föräldrar.....	I
Bilaga 2 – Brev till föräldrar.....	II
Bilaga 3 – Enkät.....	III
Bilaga 4 – Yrkesklassificering	VII

1. Inledning

Djurvårdare på Kolmården. Helst för vargar. Jag gillar djur och är väldigt fascinerad av deras rangordning och deras band till sina familjemedlemmar. (Pojke, åk 5)

Jag vill helst bli fotbollsproffs men det är ganska svårt. Så annars vill jag bli Ekonom. (Pojke, åk 5)

Intresset för hur barn och ungdomar ser på yrken har följt oss under hela studie- och yrkesvägledarutbildningen eftersom det är något vi kan komma att arbeta med som vägledare. Under våra praktikperioder, då vi träffade elever i åk nio inför deras gymnasieval, märkte vi att vissa yrken dök upp oftare än andra i diskussionerna kring deras framtid. Läkare och advokat är exempel på yrken som en relativt stor del av eleverna ville bli. Dessa är yrken med hög status som ofta syns i medier, och det är kanske inte så förvånande att de är populära bland ungdomar. Här väcktes vårt intresse för barn och ungdomars drömyrken. Vad vill man bli innan man faktiskt vet särskilt mycket om yrken och yrkesinnehåll och har fått någon egentlig erfarenhet av arbetslivet?

1.1 Problemområde

I kapitlet Ungas drömmar – äldres realism i *Den könsuppdelade arbetsmarknaden*, (SOU 2004) diskuteras olika generationers syn på yrken. Där hävdar man att för 40-50 år sedan var framtidsbanan för unga människor mer självklar än den är idag. Idag finns en mängd valmöjligheter för ungdomar rörande yrken och studier, och de förväntas heller inte veta vad de vill arbeta med i unga år. För barn kan möjligheterna uppfattas som obegränsade, det vill säga att man kan bli vad som helst, men också begränsade genom de yrken de ser i sin närmiljö (a.a.). Denna närmiljö ser förstås olika ut beroende på var man växer upp.

Att människor påverkas av sin omgivning borde knappast någon bestrida idag. Giddens (1998) menar att *socialisation* är den process där ”det hjälplösa barnet gradvis blir medvetet och skaffar sig kunskaper och färdigheter som passar in i den kultur där han eller hon blivit född” (Giddens 1998 s 42). Individens utveckling är i samspel med samhället och dess normer, regler och kulturyttringar (a.a.). En människas omgivning är social, i form av de människor hon möter, men den är också rumslig. Olika platser i världen innebär olika förutsättningar för dem som bor där. Om det finns berg eller sjöar, öken eller oljefyndigheter inverkar på vilken samhällsstruktur och kultur som utvecklas på en plats.

Ett område som studerar relationen mellan mänskliga verksamheter och geografi är kulturgeografien. Inom kulturgeografien finns tre huvudsakliga problemområden; de rumsliga, det ekologiska och det regionala¹. Det sista området, det regionala, handlar om hur ”fenomen av olika slag och ålder inom ett område eller på en plats hänger samman sinsemellan och ger en identitet åtskiljbar från andra områden”². Vi har valt ut två undersöknings sorter som vi anser har

¹ Nationalencyklopedins hemsida 090427 <http://www.ne.se/l%C3%A5ng/kulturgeografi>

² Nationalencyklopedins hemsida 090427 <http://www.ne.se/l%C3%A5ng/kulturgeografi>

olika "identitet" – Gimo och Uppsala. Gimo är en gammal bruksort med en stor industri som dominerar arbetsmarknaden och Uppsala är en stad med två universitet. Vi vill undersöka om det går att se mönster i barns yrkestankar utifrån deras bostadsort.

Förutom den kulturgeografiska aspekten tänker vi också använda oss av ett genusperspektiv. Genusperspektivet är högst relevant för vår undersökning med tanke på hur arbetsmarknaden ser ut i Sverige. Män och kvinnor arbetar idag nästan lika mycket, men inom helt olika branscher. Bland de trettio vanligaste yrkena 2002 räknades endast två som könsbalanserade, det vill säga med inte mindre än 40 % av något kön (SOU 2004). Av alla yrkeskategorier är ca 80 % dominerade av män eller kvinnor (a.a.). Könsegregeringen på svensk arbetsmarknad är med andra ord påtaglig. Frågan är om denna segregering får genomslag även i yngre år eller om uppdelningen sker högre upp i åldrarna?

Att studera vilka skillnader som finns mellan pojkars och flickors yrkesuppfattning är intressant av flera skäl. Enligt Läroplanen för de obligatoriska skolformerna, Lpo 94, uppmanas alla som arbetar på skolan att "bidra till att motverka sådana begränsningar i elevens studie- och yrkesval som grundar sig på kön eller social eller kulturell bakgrund" (Skolverket 2006 s.15). Målet enligt Lpo94 är alltså att uppmuntra friare val som inte är styrda av kön. Eller som man skriver i SOU (2004):

Om ungdomar tidigt uppfattar att möjligheterna på arbetsmarknaden är begränsade, därför att de tillhör ett visst kön, måste uppgiften vara att bryta ett sådant mönster (SOU 2004 s.118).

Om det är så att barn sällar bort en mängd yrken på grund av kön och social/kulturell bakgrund, är det skolans, och studie- och yrkesvägledarens, uppgift att försöka vidga perspektiv och därmed bredda barnens uppfattning om framtida möjliga yrken.

Som teoretisk grund för uppsatsen har vi valt Linda Gottfredsons *Theory of Circumscription and Compromise* (2005). Hennes teori fokuserar på barn och ungdomars studie- och yrkesval. Hon hävdar att barn under uppväxten sällar bort yrken utifrån kön och status under olika stadier. De yrken som blir kvar kallar hon barnens *social space*, ett slags mentalt yrkesrum. Vi vill titta på hur barnen funderar kring yrken efter att de gått igenom denna bortsällningsprocess. Valet föll då på 11-12-åringar, barn i åk 5.

I centrum för vår uppsats står alltså barns uppfattning om vad de helst vill arbeta med när de blir vuxna. Vi frågar också vad de kan *tänka sig* att arbeta med för att fånga deras social space. Vi studerar detta ur ett kulturgeografiskt perspektiv och jämför Gimo, bruksort, med Uppsala, universitetsstad. Vi använder oss även av ett genusperspektiv i analysen.

1.2 Förförståelse

Vår förförståelse är att barnen i Gimo och Uppsala kommer att vara påverkade av sina bostadsorter. Gimobarnen är färgade av den stora industri, Sandvik, som finns på orten samt är präglade av en bruksortskultur. Barnen i Uppsala tror vi har en större bredd i sin yrkesuppfattning, eftersom staden har ett bredare utbud av företag och organisationer. Vi förväntar oss också en högre andel yrken som kräver högskoleutbildning bland svaren från barnen i Uppsala.

En annan förväntning är att vi kommer att se tydliga skillnader i önskade yrken beroende på kön. Vad flickor och pojkar ska syssla med är traditionsbundet och förändras långsamt. Vi tror också att dessa mönster förändras långsammare på landet än i städer och antar därmed att barnen kommer att välja mer könsstereotyp i Gimo än i Uppsala.

1.3 Syfte

Syftet är att undersöka hur flickor och pojkar ser på yrken ur ett kulturgeografiskt perspektiv.

1.4 Forskningsfrågor

- Vad anger barn att de vill arbeta med när de blir vuxna?
- Hur motiverar barn vad de helst vill arbeta med?
- Vilka skillnader kan man urskilja utifrån kön och bostadsort?

1.5 Kunskapssyn och människosyn

En given utgångspunkt för oss är att människor påverkas av sin omgivning. Ahrne, Roman & Franzén (2003) skriver i *Det sociala landskapet* att det finns två extrema ståndpunkter i diskussionen om människors relation till samhället. Den ena ser människor som totalt styrda av samhällets struktur och kultur. Den andra ståndpunkten menar att det är människors aktiva handlingar som formar samhället. Författarna ställer sig mittemellan dessa motpoler:

I vår framställning kommer vi att utgå ifrån att människor inte är helt styrda av samhälleliga kulturer eller organisationer, samtidigt som dessa ändå sätter ramarna och anger villkoren för människors val av handlingar (Ahrne, Roman & Franzén 2003 s.56)

Vi ansluter oss till denna syn på relationen mellan människa och samhälle. Vi tänker också att barn i 12-årsåldern är mer påverkade av sin omgivning när det gäller värderingar av yrken, än en vuxen människa är. Detta på grund av att 11-12-åringar inte har kunskap och erfarenhet i samma utsträckning och inte ännu format färdigt sin egen unika identitet (Jerlang, 2006).

May (2001) menar att det är viktigt som forskare att fundera kring hur ett problem formuleras, eftersom problemdefinitioner ändras med tiden. Det som betraktas som avvikande under en viss period uppfattas som normalt vid en annan tidpunkt. May (a.a.) tar kvinnorörelsen som exempel, som i början av 1900-talet uppfattades som samhällsomstörtande. I dagens offentliga Sverige är det självklart att vi strävar mot jämställdhet inom alla områden i samhället. Vi är medvetna om att vi är påverkade av de samhällsvindar som råder just nu när vi har formulerat vårt problemområde. Vi anser att det är viktigt att, liksom Lpo94 beskriver, arbeta för att människor ska kunna göra så fria val som möjligt oavsett social bakgrund och kön.

2. Teoretisk bakgrund

2.1 Den sociala geografin

I *Karriärernas geografi – en fråga om arv och miljö* redogör Roger Andersson (2000) för fyra sociala och geografiska sammanhang som kan påverka individers livsutveckling: familjen, bostadsområdet, orten/kommunen och nationalstaten. Familjen utgör för de flesta människor den viktigaste sociala enheten. Genom att en person är bunden till familjen är man också bunden till den plats där familjen befinner sig. Även bostadsområdet och grannskapet är av stor vikt för de flesta människor. Andersson (a.a.) menar att bostadsområdet kan ses som en social arena som erbjuder mötesplatser där invånarna kan utveckla relationer. Det lokala sammanhangets yttre ramar formas av orten eller kommunen eftersom många viktiga beslut som berör individer fattas på kommunal nivå (a.a.). Kommunen är en stor arbetsgivare och lokala företag i kommunen bidrar också till arbetstillfällen. ”Om vi bortser från storstadsområdena är den egna kommunens näringsliv för de flesta också den naturliga arbetsmarknaden.” (Andersson 2000 s 107). Nationalstaten påverkar den övergripande samhällsutvecklingen genom att fastställa regelverk kring sociala villkor, arbetsmarknad med mera. Förutom dessa fyra nivåer finns också andra sociala och geografiska miljöer som exempelvis en arbetsplats eller en utbildningsmiljö som påverkar individens utveckling. Andersson (a.a.) poängterar att individer i en liknande omgivning kan utvecklas på många olika sätt. Man kan endast se generella omgivningseffekter, men aldrig säga något bestämt om själva individen.

Lotta Svensson skriver i sin avhandling *Vinna och försvinna?* (2006) om ungdomars beslut att flytta ifrån eller stanna kvar i en mindre ort, i det här fallet Söderhamn. Hon resonerar kring uppväxtortens betydelse och hänvisar till en rad forskare (Bauman 2001, Sennet 1999) som menar att lokalsamhället inte längre har samma betydelse som det haft tidigare på grund av globaliseringen. Identifikationen med en specifik plats har försvagats när resten av världen kommit närmare. Andra forskare (McDowell 1997, Åhlund 1997) menar istället att globaliseringen förstärker betydelsen av det lokala sammanhanget. Svensson (2006) menar att uppväxtorten absolut påverkar oss, eftersom individers identitet formas genom mötet med kollektivet. I olika samhällen skapas olika sociala relationer och traditioner, och detta kollektiv ser därför annorlunda ut i olika länder, städer eller bostadsområden. Det är alltså troligt att ”[r]egionen där vi växer upp och skaffar oss erfarenheter kommer att påverka vår uppfattning om oss själva och om omvärlden” (Svensson 2006 s.45). Vår kunskap om världen är ”positionerad”, alltså kopplad till den plats där vi befinner oss.

2.1.1 Bruksorten

Vissa typer av samhällen brukar man kalla för bruksorter eller brukssamhällen. Brukssamhällen utmärks genom att det i första hand är företaget, bruket, som svarat för den samhälleliga och företagsmässiga organiseringen av vardagslivet (Berger 1997). I 1600- och 1700-talets Sverige uppstod samhällen på landsbygden kring gruvor, hyttor och stångjärnshammare. Dessa brukssamhällen var vanliga främst i Bergsslagen och Norduppland.³ Bruksorganisationen hade

³ Nationalencyklopedins hemsida 090509 <http://www.ne.se/lang/brukssamh%C3%A4lle>

en maktstruktur som var auktoritär och hierarkisk, med brukspatronen som ensamt överhuvud. Patronen hade makten att oinskränkt styra arbetet och arbetarna, men försåg också sina anställda med social omsorg, som bostäder, utbildning och läkarvård (Bursell 1997). Bruksmiljöerna präglades av en patriarkalisk anda. Dels genom den ”faderliga” patronen, dels genom att bruken främst var männens arbetsplats medan kvinnorna fanns i hemmen (Forsberg 1997).

I samband med brukssamhällen brukar man tala om ”bruksanda”. Barbro Bursell (1997) skriver:

Som en variant av den lokala identitet som kan utvecklas mellan dem som bor på samma ort ser jag en bruksgemenskap, som baseras på erfarenheterna av att bo just i ett brukssamhälle. De traditionella svenska järnbruken var speciella samhällsbildningar, men sinsemellan snarlika vad gäller produktionsvillkor och organisation. Det finns därför förutsättningar för att tala om bruksanda som ett generellt fenomen. (Bursell 1997 s.11)

Begreppet bruksanda kan användas för att få förståelse för ekonomiska, kulturella och sociala faktorerens betydelse för utvecklingen på orten (Ekman 1997). Begreppet kan innefatta värderingar som traditionalism och konservatism (a.a.), men även stark social sammanhållning och gemenskapskänsla⁴. Till de positiva sidorna av bruksandan hör, förutom gemenskapen, viljan att hjälpa till att utveckla samhället och företaget. Man kan också hävda att bruksandan präglas av en arbetarkultur där yrkesstolthet och arbetsglädje ingår (Isacson 1997.). Några negativa aspekter kan vara brist på initiativkraft och entreprenörer, ovana vid förändring, akademikerförakt och utbildningsfientlighet (a.a.). Det omfattande föreningslivet, särskilt inom idrott, har en framträdande plats i brukskulturen. Idrotten stärker lagkänslan, vilket företag kunnat dra nytta av på arbetsplatsen.

Ekman (1997) menar att det är viktigt att inta en kritisk hållning till begreppet bruksanda. Ibland kan det vara relevant att diskutera en gemensam lokal kultur, medan det i de flesta andra sammanhang är andra kulturella identiteter som är minst lika viktiga, som kön, yrke eller ålder. Till skillnad från Bursells citat ovan anser Magnusson (1997) att det inte alls går att prata om bruksandan som något givet även om det finns gemensamma drag hos brukssamhällena.

2.1.2 Universitetsstaden

Den stora expansionen av högskolan under andra halvan av 1900-talet har gjort den betydelsefull för allt fler människor. Istället för att vara en angelägenhet för en mindre elit berörs idag en stor andel av Sveriges hushåll på ett eller annat sätt av högskolan; som studerande, anställda eller som leverantörer av tjänster och produkter. Man talar idag alltmer om universitetens roll inte bara för städer utan för regioner, och universitetsregionerna förknippas med tillväxt (Sörlin & Törnqvist 2000). I åtta av de tio snabbast växande regionerna i Sverige under 1990-talet fanns antingen universitet eller högskolor. Ett universitet eller högskola får en så kallad *multiplikatoreffekt*. Universiteten är inte bara stora arbetsplatser utan investerar även i byggprojekt och utrustning, vilket skapar sysselsättning för en mängd underleverantörer och företag. Kring universiteten samlas kvalificerad service i form av IT-konsulter och data- och teknikföretag. Dessutom medför en välutbildad och högavlönad befolkning särskild efterfrågan på varor och tjänster. Sambandet mellan högskola och tillväxt är emellertid komplicerat, och

⁴ Nationalencyklopedins hemsida 090509 <http://www.ne.se/lang/brukssamh%C3%A4lle>

det finns också flera högskoleregioner som inte haft någon större framgång (a.a.). Ett fastställt samband tycks dock finnas mellan universitetsstäder och kulturverksamhet.

Kerstin Cederlund (2004) konstaterar att kommuner med universitet eller högskola har ett rikare kulturliv än andra kommuner i relation till sin befolkning. I Umeå uppstod efter universitetets etablering snabbt en jazzfestival, teatergrupper, film- och dansverksamhet (Sörlin & Törnqvist 2000). I Lund finns ett femtiotal bokförlag och flera mindre tryckerier, trots en befolkning på mindre än 100 000 invånare (a.a.). Detta beror troligtvis på flera samverkande faktorer, men många kulturella verksamheter hänger direkt samman med den högre utbildningen, som studentteatrar, studentkörar, litterära sällskap och så vidare. Cederlund (2004) menar vidare att det finns samband mellan utbildningsnivå och kulturell aktivitet. Undersökningar visar till exempel att museibesök är sex gånger vanligare bland akademiker än personer med förgymnasial utbildning (a.a.) "Universitetsmiljöer erbjuder således goda förutsättningar att åstadkomma en kritisk massa av såväl kulturutövare som besökare" (Cederlund 2004 s 160). Ett levande kulturliv får effekter på människors upplevda livskvalitet, men det ger även ett ekonomiskt uppsving och bidrar till den regionala dynamiken (Sörlin & Törnqvist 2000).

2.2 Könskontrakt

I sin artikel *Genussystemet – reflexioner kring kvinnors sociala underordning* identifierar Yvonne Hirdman (2007) två grundläggande logiker inom genusystemet. Den första handlar om dikotomin, isärhållandet av män och kvinnor, det manliga och det kvinnliga. Den andra logiken är hierarkin, där mannen är normen och överordnad kvinnan. Hirdman (a.a.) skriver också om *genuskontrakt*, ett begrepp som konkretiserar genusystemet. Varje samhälle och varje tid har ett slags "kontrakt" mellan könen, som ärvs från en generation till en annan. Kontrakten består av konkreta föreställningar om hur män och kvinnor ska vara, och dessa skiljer sig åt beroende på den plats där man lever och verkar.

Svensson (2006) diskuterar genusrelationer kopplade till geografisk plats. Hon skriver att det finns stora skillnader rörande jämställdhet och könsroller i olika regioner. Kommunerna har olika ekonomiska, sociala och geografiska strukturer som påverkar hur män och kvinnor lever. Ett sätt att visa detta är att använda begreppet *regionala könskontrakt* (a.a.). Med könskontrakt menas "den sociala norm som vid olika tidpunkter existerar vad gäller kön, gällande t ex plats, sysslor och egenskaper" (Svensson 2006 s 50).

Orter som präglas av en bruksanda har ofta ett könskontrakt liknande det ursprungliga folkhemmets, där en traditionell arbetsdelning mellan män och kvinnor var regel och där kvinnor främst hade en reproduktiv roll (Svensson 2006). Gunnel Forsberg (1997) menar att bruksandan har en patriarkal prägel, där det manliga arbetet har varit överordnat. Familjen ses som en enhet där kvinnors obetalda arbete i hemmet fungerar som en del av mannens lönearbete. Dessa strukturer kan leva kvar än idag, trots att dagens arbetsliv har genomgått stora förändringar (a.a.)

Influenser genom inflyttning tycks istället ha en positiv inverkan på jämställdheten. Detta gäller ofta regioner som har genomgått omstruktureringar genom att förvandlas från till exempel industrisamhällen till tjänste-, informations- och utbildningssamhälle. De mest jämlika könskontrakten står att finna i kommuner med högskoleutbildning. I universitetsorter arbetar kvinnor och män i ganska lika omfattning, har ungefär samma utbildning och löneskillnaderna

är inte så stora (Forsberg 2000). Svensson konstaterar att "[k]vinnor och män erbjuds olika villkor i en bruksort och i en universitetsort" (Svensson 2006 s.50).

2.3 Theory of Circumscription and Compromise

Linda Gottfredsons *Theory of Circumscription and Compromise* (2005) fokuserar på barnets och tonåringens karriär- och studieval. Teorin publicerades första gången 1981 i *Journal of Counseling Psychology*⁵.

Gottfredson ser på karriärval som en matchningsprocess, det vill säga att individer söker yrken som passar den egna personligheten, intressen, begåvning och förmåga. För att hitta ett passande yrke måste individen känna till vad olika yrken innebär samt lära känna sig själv. Teorin om circumscription och compromise identifierar fyra processer i barns utveckling gällande yrkesval. Den första processen, *cognitive growth*, innebär att barnet utvecklar sin kognitiva förmåga under uppväxtåren. Den andra processen är *self-creation*, som handlar om att människors egenskaper och talanger formas av biologi och miljö i samverkan. En viktig term här är *self-concept*, som syftar på individens bild av sig själv, sina möjligheter och förmågor. *Circumscription*, den tredje processen, handlar om att välja bort yrkesalternativ. Barn sorterar bort karriärvägar som inte anses lämpliga utifrån deras self-concept. Detta sker i olika stadier:

Stadie 1: ålder 3-5 år

Barn i förskoleåldern kategoriserar människor på enklast möjliga vis, det vill säga stor och mäktig kontra liten och svag. De ser yrken och arbete som en del av att bli vuxen, vilket de börjar förstå också kommer att gälla dem. Barn vill inte längre bli djur och fantasifigurer när de blir stora.

Stadie 2: ålder 6-8

I den här åldern börjar barn kategorisera människor efter könstillhörighet. Eftersom de tänker i dikotomier klassificerar de även beteenden och roller som tillhörande det ena könet men inte det andra. Barn börjar nu känna igen olika yrken, huvudsakligen de som de kommer i kontakt med i vardagen, så som lärare, busschaufförer, kassörskor och så vidare. Flickor och pojkar börjar nu intressera sig för skilda aktiviteter. Detta beror dels på omgivningens förväntningar och dels på biologiska förutsättningar

Stadie 3: ålder 9-13

Nu börjar barnen klara av att tänka i mer abstrakta termer. De förstår att liknande arbetsuppgifter kan ha olika yrkesbenämningar. Att sitta framför en dator kan till exempel betyda att du är dataprogrammerare, journalist eller ekonom. De yrken de känner till kan sägas utgöra deras "mentala yrkeskarta".

I det här stadiet börjar barnen bli medvetna om sociala hierarkier och status. Vid 9 års ålder börjar de kategorisera och rangordna människor i sin omgivning utifrån statussymboler som kläder, språk och ägodelar. Vid 13 år är deras känsla för status i stort sett lika som vuxnas. De förstår också kopplingen mellan utbildning, yrke och inkomst.

⁵ Linda Gottfredsons hemsida 090429 www.udel.edu/enduc/gottfredson/reprints/2007gottfredsoninterview.pdf

Barnen uppfattar nu yrken enligt två dimensioner; status och kön, och börjar således välja bort yrken utifrån dessa variabler. De yrken som anses ha alltför hög eller låg status samt de som inte passar ens eget kön sorteras bort. De yrken som är kvar på kartan utgör barnens *social space*, det vill säga de yrken som barnen anser acceptabla.

Stadie 4: ålder 14 och uppåt

I det sista stadiet börjar ungdomarna medvetet söka efter yrkesalternativ som passar deras egna unika jag. Intressen, värderingar och begåvning är viktigt för yrkesvalet. Samtidigt som ungdomarna har större kunskap om yrken och arbetsliv håller de fortfarande på att forma sin egen identitet, vilket gör yrkesdrömmarna mer komplicerade än tidigare.

Dessa fyra stadier är inte statiska utan överlappar varandra. Dessutom utvecklas och mognar olika barn olika snabbt. Det är också viktigt att påpeka att forandet av barnens *social space* sker parallellt med att de skaffar sig information om olika yrken. Detta innebär att många sysselsättningar kan sorteras bort utan att barnen har särskilt mycket kunskap om dem.

Den fjärde processen kallar Gottfredson *compromise*. Då circumscription handlar om att välja bort yrkesalternativ är compromise processen att välja bland de yrken som finns kvar i deras social space. Personen måste nu justera sina drömmar mot verkligheten, vilket kan innebära en kompromiss. Om människor blir tvungna att välja ett yrke utanför sitt social space, kan kompromissen bli besvärlig. Gottfredson menar att vid sådana valsituationer är man beredd att kompromissa bort intressen i första hand, status i andra hand och "könskorrekta" yrken i sista hand.

2.4 Forskning kring barns yrkestankar

2.4.1 Ungas drömmar – äldres realism

Kapitlet Ungas drömmar – äldres realism i SOU-rapporten *Den könsuppdelade arbetsmarknaden* (2004) handlar om vad unga vill bli och vad vuxna är. I kapitlet granskas den könsuppdelade arbetsmarknaden genom att fråga olika generationer hur de ser på yrken. Enkäter har skickats ut till 500 flickor och pojkar i årskurserna 5, 9 och gymnasiets årskurs 3, och telefonintervjuer gjordes med 300 vuxna kvinnor och män. Resultatet visade stor skillnad i vad ungdomarna vill bli och vad de vuxna faktiskt arbetar med. I årskurs 5 var fotbollsproffs ett av de vanligaste drömyrkena, främst hos pojkar. Andra populära yrken hos pojkarna var läkare/veterinär⁶, datatekniker och polis. Flickorna i årskurs 5 var också intresserade av att bli läkare/veterinärer, men även djurskötare, frisör och olika artistiska yrken stod högt i kurs. Bland de populäraste yrkesområdena hos flickor fanns också journalist- och mediayrken. De önskade yrkena förändras om man tittar på vad de äldre ungdomarna vill bli, men artist- och mediayrken är fortfarande populära. Mest könsstereotypa val gör flickorna och pojkarna i årskurs nio.

Bland de vuxna var det inte många som faktiskt arbetade med sådant som ungdomarna angett som önskeyrken. Istället var de vanligaste yrkena för kvinnor ekonom, lärare och arbeten inom vård- och omsorgssektorn och för män säljare, ingenjör/tekniker, fordonsförare och ekonom. SOU-rapporten konstaterar att många av ungdomarna inte kommer att få det yrke de angett att

⁶ Läkare och veterinär ingår i samma yrkeskategori i rapporten.

de vill ha. Resultaten indikerar att ”ungas yrkesdrömmar till viss del inte verkar stå i samklang med verklighetens arbetsmarknad” (SOU 2004 s.123).

Deltagarna i undersökningen fick också svara på vilka yrken de kunde *tänka sig* att jobba med. Enkäten innehöll en lista på tjugo vanliga yrken på svensk arbetsmarknad att ta ställning till. Följande lista visar de fem yrken som flest elever i årskurs 5 svarat ”ja” på om de kan tänka sig att jobba med, med andel i procent och uppdelat på pojkar och flickor:

<i>Yrken:</i>	<i>Flickor åk 5</i>	<i>Yrken:</i>	<i>Pojkar åk 5</i>
1. Skådespelare/artist/musiker	73 %	1. Polis	48 %
2. Frisör	56 %	2. Skådespelare/artist/musiker	45 %
3. Kock	52 %	3. Kock	45 %
4. Sjuksköterska	30 %	4. Dataspecialist	44 %
5. Advokat	28 %	5. Bilmekaniker	36 %

Enligt denna enkät är kock och skådespelare populära yrken både för pojkar och flickor. I övrigt vill flickorna bli frisör, sjuksköterska och advokat, medan pojkarna vill jobba som polis, dataspecialist och bilmekaniker.

2.4.2 Tv och drömyrken

I en c-uppsats studerar Dan Jönsson (2007) relationen mellan barns drömyrke och favorit-tvprogram. Jönsson har utfört en enkätundersökning på 231 barn i åk 5 – 9 i en och samma skola i Lund. Den populäraste yrkeskategorin var hälsovård (läkare, psykolog) därefter kom kategorin idrottsproffs. Efter dessa kom yrken som modedesigner, skådespelare och musiker. När det gäller könsfördelningen och yrkesval valde flickorna främst hälsovård och i andra hand mode- och artistrelaterade yrken. Pojkarna å andra sidan valde idrottsproffs i första hand, därefter skådespelare/regissör och restaurang- och vårdyrken. Jönsson gör ingen ålderskillnad i sin resultatredovisning, så skillnader i yrkesval i de olika årskurserna framgår inte.

Jönsson har också frågat efter motivering till barnens önskade yrken. Han har bortsett från alla som svarade ”därför att det verkar roligt” och delat in övriga svar i olika kategorier. Dessa skäl är ideologiska (hjälpa människor), ekonomiska (tjäna pengar), familjekulturella (föräldrar har liknande yrken), statusrelaterade och tv-inspirerade. Att barnen uppgav att de vill hjälpa människor och ”göra skillnad” var vanligast då de var intresserade av hälsovårdsyrken, och att tjäna pengar var det vanligaste motivet bland dem som vill bli idrottsproffs. Tyvärr skriver inte Jönsson vilka motiveringar han betecknar som statusrelaterade.

Jönsson finner vissa samband mellan barnens drömyrken och deras tv-tittande. Ett antal i hans urvalsgrupp har valt ett yrke med en tydlig koppling till sin senast sedda film och favoritteveprogram.

2.4.3 Yrkestankar ur ett utvecklingspsykologiskt perspektiv

Anders Johannesson & Petra Manhammar (2006) har i en c-uppsats undersökt hur barn och ungdomar tänker kring studie- och yrkesval utifrån ett utvecklingspsykologiskt perspektiv. De har intervjuat ett antal barn i 6-årsåldern och delat ut enkäter i åk 6, 9 och åk 3 på gymnasiet. Även denna undersökning är utförd i Lund. Enkäterna handlar om vad barnen tycker om olika skolämnen och vad de har för tankar kring framtida yrken. En fråga handlar om vad de *tror* att

de kommer att arbeta med i framtiden, och en annan vad deras *drömyrke* är (vilket förstås kan vara samma).

Barnen i åk 6 har i hög grad samma drömyrke som tänkta yrke. Många har svarat konkreta arbeten som polis, frisör eller läkare, men det förekommer också mer abstrakta val som ”kvantfysiker” och ”produktutvecklare på Sony Ericsson”. Johannesson & Manhammar skriver att mer än en tredjedel av barnen har yrkestankar som baserar sig på intressen, vilket de exemplifierar med idrotts-, tv-spels- och djurrelaterade yrken. Här hänvisar författarna till Jean Piagets utvecklingsstadier, där 12-åringarna precis har lämnat det konkreta operationella stadiet för att kliva in i en fas med mer abstrakt tänkande. I det förra stadiet är barnens tankar kopplade till den konkreta verklighet de befinner sig i. Om de exempelvis spelar fotboll på fritiden tänker de att de ska bli fotbollsproffs. Johannesson & Manhammar menar att detta förklarar varför de intressebaserade drömyrkena är så vanliga.

12-åringarna verkar också ha en relativt klar uppfattning om vad deras drömyrken innebär. Uppsatsförfattarna menar till och med att barnen i åk 6 på ett utförligare och mer korrekt sätt förklarar innehåll och arbetsuppgifter i sina drömyrken än de äldre ungdomarna gör. Detta kan emellertid bero på yrkenas tydligare och mer konkreta karaktär (a.a.).

3. Undersökningsorter

Forskningen kring barns yrkesdrömmar som presenterades i förra kapitlet har utgått från olika perspektiv. SOU (2004) studerar barns syn på yrken ur ett genusperspektiv, Jönsson (2007) anlägger ett medieperspektiv och Johannesson & Manhammar (2006) har en utvecklingspsykologisk utgångspunkt. De två senare undersökningarna utfördes i Lund. I vår undersökning använder vi oss av kulturgeografien som teoretisk grund då vi jämför bruksort med universitetsstad. I detta kapitel redogör vi för våra undersökningsorter.

3.1 Gimo

3.1.1 Historia

Gimo är en bruksort vars orsnamn kan härledas från år 1291, då det hette Gimmu i Skäfthammars socken. Orten har funnits sedan stenåldern men blev känd vid industrialismens införande i Sverige. Louis De Geer köpte bruken Gimo, Lövsta och Österby år 1643. År 1649 uppfördes den nedre stångjärnshammaren (äldre typ av hammare som ofta var vattendriven och användes för utsmidning av välljärn till stång⁷) i Gimo och det gick mycket bra för bruken. Den sista smedjan stod kvar ännu på 1960-talet⁸.

1756 såldes Gimo Bruk till Jennings & Finlay. Finlay gav uppdraget att rita en ny herrgård till Jean Eric Rehn som var inspirerad av fransk arkitektur. Han skapade det som i dag räknas som en av de bäst bevarade gustavianska herrgårdarna i Sverige. Herrgården blev färdig på 1780-

⁷ Nationalencyklopedins hemsida 090428 <http://www.ne.se/lang/st%C3%A5ngj%C3%A4rnshammare>

⁸ Roslagens hemsida 090515 <http://www.roslagen.se/sv/webb/Turist/Sevart/Bruken/Bruken/Gimo/Gimo/>

talet och har fortfarande sin ursprungliga karaktär med bl.a. delar av Rehns inredningar. Idag används den som konferens och hotellanläggning

Järnhanteringen fick mindre betydelse under 1800-talet, medan jordbruk och sågverksrörelse expanderade. 1894 bildades Gimo bruks AB och 1916 Gimo-Österby bruks AB. Stångjärnssmidet flyttades till Österby och Gimo blev huvudort för sågverksdriften. På 30-talet tog Korsnäs AB över skogsdriften, och de är fortfarande ett levande företag. AB Sandvik Coromant etablerade sig i Gimo på 50-talet och är idag den största industrin på orten.⁹

3.1.2 Gimo idag

Gimo är en tätort med nästan 3000 invånare som ligger i Östhammars kommun¹⁰. Idag dominerar orten av hårdmetallindustri i form av AB Sandvik Coromant. Cirka 700 av Gimos invånare jobbar på Sandvik som har ungefär 1700 anställda. Inpendling sker från omgivande orter och kommuner. I kommunen är det vanligaste yrket maskinoperatör inom metall och mineralbehandling och därefter kommer vård och omsorgsarbeten (SCB 2008b). Omkring 21 % av kommunens invånare har eftergymnasial utbildning vilket kan jämföras med riket som har 35 % (SCB 2008b).

I Gimo finns tre grundskolor, samt ett utbildningscentrum med Bruksgymnasium och Teknikcentrum. Under 2007 startades en friskola av Sandvik vid namn Wilhelm Haglunds gymnasium. Det är ett 3-årigt tekniskt gymnasium där eleverna läser ett utökad specialutformat tekniskt program¹¹.

Idrottsintresset i Gimo är stort, och lokala idrottsföreningar, såsom fotboll och ishockey, engagerar stora delar av befolkningen.

3.2 Uppsala

3.2.1 Historia

Uppsala ligger ca 9 mil norr om Stockholm omgiven av slättland och åkermark. Enligt Uppsala kommuns hemsida var staden ett politiskt och religiöst centrum redan på 500-talet¹². Anna Nilsén (2004) skriver att den tidigaste historien kring Uppsala inte är helt klarlagd, men man tror att staden redan under 1100-talet var en etablerad handelsort. Genom Fyrisån som mynnar ut i Mälaren var platsen lämplig för handelsmän att mötas. På 1270-talet flyttades ärkebiskopssätet till Uppsala och den då påbörjade Domkyrkan, och ärkebiskopen finns kvar där än idag (a.a.). Ur kyrkan bildades så småningom universitetet, bland annat därför att man behövde en prästutbildning. Uppsala universitet, UU, grundades 1477 och är Nordens äldsta.¹³

⁹ Roslagens hemsida 090515 <http://www.roslagen.se/sv/webb/Turist/Sevart/Bruken/Bruken/Gimo/Gimo/>

¹⁰ Roslagens hemsida 090404 <http://www.roslagen.se/sv/webb/Turist/Sevart/Bruken/Bruken/Gimo/Gimo/>

¹¹ Wilhelm Haglunds hemsida 090404 <http://www.wilhelmhaglunds-gymnasium.se/sandvik/0110/whg/internet/s004156.nsf/html/Startpage?opendocument>

¹² Uppsala kommuns hemsida 090405 <http://www.uppsala.se/sv/Omkommunen/Naringslivet-i-Uppsala/Naringslivshistoria/>

¹³ Uppsala kommuns hemsida 090405 <http://www.uppsala.se/sv/Omkommunen/Naringslivet-i-Uppsala/Naringslivshistoria/>

Fyra hundra år senare fick även kvinnor tillträde till akademisk utbildning, och den första studentskan skrevs in 1872¹⁴.

Lite tidigare, 1867, öppnades Akademiska sjukhuset med 150 vårdplatser. Det ansågs då vara norra Europas modernaste sjukhus.¹⁵ Under andra hälften av 1800-talet kom järnvägen till staden, vilket bidrog till etablerandet av industrier. De största företagen var bland andra Larssons skofabrik, Nymans verkstäder och Uppsala-Ekeby. Mellan 1920 och 1950 sysselsatte industrin 40 % av Uppsalas befolkning. Sedan dess har andelen industriarbetare stadigt minskat, både i Uppsala och i riket i övrigt.¹⁶

1977 bildades Sveriges Lantbruksuniversitet, SLU, vilket är Uppsalas andra universitet. Där utbildas studenter inom bland annat djurhållning, jordbruk och miljö¹⁷.

3.2.2 Uppsala idag

Uppsala är idag Sveriges fjärde största stad och är centralorten i Uppsala kommun. Kommunen har strax över 190 000 invånare varav ca 140 000 bor i Uppsala stad (Uppsala kommun 2008b).

Trots att Uppsala under första halvan av 1900-talet var en levande industristad är större delen av befolkningen idag sysselsatt inom tjänstesektorn. På kommunens hemsida undrar man om inte Uppsala rent av är Sveriges mest utpräglade tjänstestad¹⁸. Den kanske viktigaste näringen är så kallad Life Science, ett begrepp för vetenskaper som bioteknik, medicinsk teknik, medicin och liknande (CMA 2001). Bland de tio största arbetsgivarna finns företag som GE Healthcare, Läkemedelsverket och Akademiska sjukhuset (Uppsala kommun 2008b).

Uppsalas främsta karaktärsdrag är emellertid som ”ärevördig gammal universitetsstad” (Nilsén 2004 s 40) vilket satt staden på kartan både i Sverige och i övriga världen (a.a.). Nationalencyklopedin skriver att i ”universitetsstaden U. har professorer och studenter sedan Rudbecks och Linnés tid präglat den kulturella atmosfären”¹⁹. Enligt universitetens hemsidor har UU ca 40 000 studenter²⁰ och SLU ca 3600 studenter²¹. Att universiteten påverkar staden märks i statistiken. I Uppsala kommun har 52 % av invånarna eftergymnasial utbildning. I riket ligger genomsnittet på 35 % (SCB 2008a). UU och SLU är också stadens tredje och fjärde största arbetsgivare, efter landstinget och kommunen (Uppsala kommun 2008b).

¹⁴ Uppsala universitets hemsida 090405 <http://www.uu.se/node97>

¹⁵ Akademiska sjukhusets hemsida 090409 http://www.akademiskasjukhuset.se/templates/page_1865.aspx

¹⁶ Uppsala kommuns hemsida 090405 <http://www.uppsala.se/sv/Omkommunen/Naringslivet-i-Uppsala/Naringslivshistoria/>

¹⁷ Sveriges lantbruksuniversitets hemsida 090517 <http://www.slu.se/?id=69>

¹⁸ Uppsala kommuns hemsida 090405 <http://www.uppsala.se/sv/Omkommunen/Naringslivet-i-Uppsala/Naringslivshistoria/>

¹⁹ Nationalencyklopedins hemsida 90409 http://www.ne.se/lang/uppsala/336294?i_whole_article=true

²⁰ Uppsala universitets hemsida 090409 <http://www.uu.se/node48>

²¹ Sveriges lantbruksuniversitet 090409 <http://www.slu.se/?id=1111>

4. Metod

4.1 Undersökningsstrategi

Studien utgår från kvantitativ metod i form av en enkätundersökning. Undersökningen kommer att vara en jämförande fallstudie. Den teori som ligger till grund för analysarbetet är Linda S Gottfredsons *Theory of Circumscription and Compromise*(2005).

4.2 Metoder och tekniker

Vi har valt att använda oss av kvantitativ metod. Holme & Solvang (1997) skriver att man ska välja kvantitativa metoder om man utifrån urvalet vill säga något om den grupp urvalet gäller. Kvantitativa metoder säger lite om många, medan kvalitativa säger mycket om få. I detta fall anser vi att det är mer intressant att få kunskap om många för att kunna säga något om den grupp som undersöks. Därför har valet blivit att göra en enkätundersökning.

Kritik mot enkätmetoden är att det är näst intill omöjligt att förstå komplexa beteendemönster och relationer eller den process där människor införlivar sina värderingar (Marshall & Rossman, 2006, May, 2001). Vi är medvetna om att i en enkät får vi inte reda på *hur* barnen tänker utan *vad* de tänker. I den här undersökningen är vi dock mer intresserade av vad barnen tänker.

4.2.1 Enkätutformning

Under utformningen av enkäten har vi inspirerats av andra frågeformulär som berör liknande ämnen. Den enkät vi har utformat består av fem frågor (se bilaga 3). Den första frågan behandlar den svarandes kön. Efter det följer ett par öppna frågor. May (2001) diskuterar öppna och slutna frågor i enkäter. Han menar att öppna frågor ger informanten större frihet att besvara frågan eftersom forskarens förutsättningar inte styr. Slutna frågor är å andra sidan begränsande, men gör också analysen enklare. Han skriver också att de flesta enkäter innehåller några öppna frågor. Trost (1994) å sin sida varnar för öppna frågor i enkäter. Han menar att det blir för besvärligt att ta hand om ett material där människor fått svara fritt, eftersom svaren kan vara av så olika karaktär. Vissa kanske väljer att inte skriva något alls och andra har en handstil som inte går att tyda. Han hävdar också att man bör undvika följdfrågor i form av ”varför” eller ”motivera” av samma anledning. Vår enkät innehåller två öppna frågor varav en följs av en öppen följdfråga, stick i stäv med Trosts rekommendationer. Det finns emellertid ingen annan möjlighet än att hålla dessa frågor öppna eftersom vi inte vill styra svaren. Svartalternativen i en enkät ska vara heltäckande och ömsesidigt uteslutande (Fuehrer 090312). I frågan om vad barnen helst vill arbeta med är det omöjligt att presentera heltäckande eller ömsesidigt uteslutande alternativ. På arbetsförmedlingens hemsida finns 1200 yrkestitlar att söka på²², och detta är troligtvis inte en fullständig lista. Förmodligen gäller Trosts (1994) varningar främst större undersökningar, där forskarna kanske hanterar data från flera tusen svarande.

I en enkät är ordvalet av stor vikt då olika formuleringar kan leda till olika svar (May 2001, Trost 1994). Detta har funnits i åtanke under utformandet av enkäten, framförallt eftersom den riktar sig till barn. Under det första stadiet av enkätutformningen kontaktades två

²² Arbetsförmedlingens hemsida 090309 <http://www.arbetsformedlingen.se/go.aspx?C=31>

grundskolelärare för kommentarer och åsikter. Frågorna har också testats på två barn i 12-13-årsåldern. Utifrån lärarnas och barnens påpekanden har enkäten korrigerats, framför allt när det gäller ordval.

Fråga 4 i enkäten består av en yrkeslista där barnen får ta ställning till vilka yrken de kan tänka sig att jobba med i framtiden. Tanken är att fånga barnens social space, de yrken de ser som godtagbara. Urvalet av dessa yrken är gjort utifrån arbetsförmedlingens yrkesområden och yrkeslistor²³. Yrkeslistan till varje yrkesområde har studerats och utifrån den har vi valt ut alla yrken vi tror att 11-12-åringar känner till. Detta är givetvis ett subjektivt urval baserat på förförståelse, men vi ansåg detta vara det enda rimliga sättet att göra ett första urval. Den yrkeslista som då skapades har studerats utifrån utbildningslängd. Sedan gjordes en ytterligare sällning med målet att få stor spridning rörande bransch och utbildningsnivå.

I så hög grad som möjligt har arbetsförmedlingens yrkestitlar använts i enkäten, men i vissa fall har benämningen ändrats. Vissa yrken har förenklats. Ett exempel är *arkitekt*, där arbetsförmedlingen presenterar olika inriktningar inom arkitektyrket, som landskapsarkitekt och inredningsarkitekt²⁴. Andra yrkestitlar har skrivits om med andra ord. För att barnen inte ska blanda ihop sjuksköterska med undersköterska har till exempel det senare yrket beskrivits som *ta hand om äldre människor*. Detta tillvägagångssätt innebär tyvärr att yrkena simplificeras. Undersköterskor kan arbeta med mycket mer än inom äldreomsorgen. Vi bedömde trots allt att tillvägagångssättet skulle göra det lättare för barnen att förstå vad yrkena innebär. *Maskinoperatör* lades till i enkäten efter att ha sett statistik från Östhammars kommun där yrket var det allra vanligaste bland befolkningen (SCB 2008b).

Vi var medvetna om att fråga 5: *Om de vuxna i din familj arbetar, vad arbetar de med?* skulle kunna vara svår för många barn att besvara. Vi hade räknat med ett visst bortfall och otydliga svar, men ansåg ändå att frågan var intressant att ställa.

4.3 Genomförandesteg

Som ett första steg i arbetet med uppsatsen kontaktades två grundskolelärare i vår bekantskapskrets för att få åsikter och kommentarer kring frågorna i enkäten. Efter detta testades enkäten på två barn i åldrarna 12-13 år.

Vi kontaktade rektorerna på de utvalda skolorna och frågade dem om medverkan i undersökningen. Rektorerna hänvisade till berörda lärare, som kontaktades via e-post. Enligt rektorernas önskan lämnades ett brev till elevernas vårdnadshavare för godkännande av deras barns medverkan (se bilaga 1 och 2). När detta brev lämnades ut i klasserna presenterade vi oss och syftet med enkätundersökningen.

Enkäterna delades ut ett par dagar senare, enligt överenskommelse med skolorna. I Gimo besvarades enkäten av 21 elever och i Uppsala av 15. Vid sammanställningen av resultaten ansåg vi att 15 var ett alltför lågt antal för att kunna göra en bra analys. Därför kontaktades ytterligare en skola i Uppsala, där undersökningen också genomfördes. Sammanlagt fick vi då 32 besvarade enkäter från två olika Uppsalaskolor.

²³ Arbetsförmedlingens hemsida 090313 <http://www.arbetsformedlingen.se/go.aspx?c=107>

²⁴ Arbetsförmedlingens hemsida 090515 <http://www.arbetsformedlingen.se/go.aspx?c=107>

I arbetet med att sammanställa resultaten har framförallt dataprogrammet Microsoft Excel använts. De olika frågorna har sammanställts var och en för sig, och vi har försökt hitta teman, likheter och olikheter i elevernas svar.

4.4 Urval och urvalsgrupp

Utifrån våra teoretiska utgångspunkter har vi gjort ett strategiskt urval av de barn som deltagit i undersökningen (May 2001).

Gottfredsons teori om barns studie- och karriärval (2005) har legat till grund för det urval som gjorts rörande ålder. Gottfredson menar att barn upp till 13 år väljer *bort* ett antal yrken och genom denna process skapar ett social space med godtagbara yrkesalternativ. Vi ville att barnen skulle ha hunnit gå igenom denna process och alltså inte vara mycket yngre än 13 år. Eftersom det är yngre barn som intresserar oss, ville vi heller inte att de skulle ha börjat i högstadiet.

Då vi ville dela ut en enkät till barn ansåg vi det vara lättast att gå genom skolan. Valet föll på barn i årskurs 5, som är mellan 11 och 12 år gamla. I åk 5 har eleverna inte hunnit vara ute på prao och skaffat sig egen erfarenhet av arbete. Deras syn på yrken borde därför kunna säga något om den miljö de befinner sig i och vilka yrken som anses önskvärda runt omkring dem. Till skillnad från yngre barn borde de också vara stora nog att kunna besvara en enkät.

Eftersom en viktig del av undersökningen är att jämföra två olika bostadsorter har enkäterna delats ut på två olika platser, Gimo och Uppsala. Dessa valdes dels av bekvämlighetsskäl, då de är uppsatsförfattarnas hemorter, dels därför att de representerar olika samhällskulturer; bruksort och universitetsstad.

I Gimo finns endast två skolor med åk 5 och de har samma rektor. Rektorn fick bestämma vilken av klasserna som passade bäst, beroende på tidpunkten för undersökningen. För att hitta lämplig skola i Uppsala har kommunens hemsida fungerat som utgångspunkt eftersom där finns listor på alla grundskolor i kommunen²⁵. De skolor som ligger utanför tätorten har sällats bort från listan. Utifrån den områdesstatistik som finns tillgänglig (Uppsala kommun 2008a) har vi räknat ut hur stor andel av befolkningen som har eftergymnasial utbildning i olika delar av staden. Den skola som hör till stadsdelen med högst andel utbildade invånare, 77 %, valdes ut och kontaktades. Stadsdelen valdes eftersom det är intressant att se vilken eventuell påverkan en så hög andel utbildade i befolkningen har på barnen. Rektorn hänvisade till två lärare som kontaktades via e-post, varav en svarade. Hennes klass deltog sedan i enkätundersökningen.

Då vi kände oss tvungna att kontakta ytterligare en skola i Uppsala, tillfrågades skolan i den stadsdelen med näst högst andel utbildad befolkning. Den skolan avböjde medverkan, medan nästa skola på listan tackade ja.

4.5 Datainsamling

Av bekvämlighetsskäl har vi valt att inte utföra enkätundersökningen tillsammans utan har var och en ansvarat för kontakter och genomförande på respektive hemort. Alltså har eleverna inte

²⁵ Uppsala kommuns hemsida 090515
<http://www.uppsala.se/sv/Startsida/Skolaforskola/Grundskola/kontaktgrundskolan/>

träffat samma person och har därför kanske inte fått exakt lika information (se vidare diskussion under rubrik 4.6.).

När enkätundersökningen genomfördes var eleverna samlade i ett klassrum och alla fyllde i enkäten samtidigt. Innan enkäterna delades ut informerades barnen om att deras medverkan var frivillig och anonym. Enkäten förklarades inte närmare, utan barnen uppmuntrades att räkna upp handen vid frågor, detta för att inte överinformera och skapa förvirring i onödan. Enkäten tog 10-15 minuter att fylla i.

4.6 Tillförlitlighet och giltighet

Enligt May (2001) måste det finnas en motivation bland respondenterna att svara på enkäten, till exempel att de tycker att ämnet verkar roligt eller intressant, annars finns det risk att svarsfrekvensen blir låg. Vår förhoppning var att barnen skulle tycka att det var roligt med ett avbrott i skolvardagen och att fundera över sitt framtida yrke. Detta visade sig stämma. Innan enkäten delades ut påpekade vi att deltagandet var frivilligt och att barnen bara behövde säga till om de inte ville delta. Alla barn valde att vara med i undersökningen, men det förekommer ett partiellt bortfall eftersom alla inte har besvarat alla frågor. Detta gäller främst fråga fem, om föräldrars arbete, där fem barn inte har svarat alls. Majoriteten har emellertid svarat genom att ange föräldrarnas arbetsuppgifter eller namn på arbetsgivaren istället för yrkestitel.

Trost (1994) skriver att reliabilitet handlar om att situationen ska vara lika för alla som är med i undersökningen. Vi tycker att reliabiliteten i vår enkätstudie borde vara relativt hög eftersom alla barnen har befunnit sig i klassrumsmiljö och fyllt i enkäten vid ett och samma tillfälle. Dock kan vissa elever ha påverkat varandra genom att prata eller smygtit på varandras enkäter. Då vi inte var på skolorna tillsammans hade vi tidigare pratat ihop oss om hur vi skulle presentera enkäten. Trots detta kan vi ha sagt olika saker som barnen kan ha tolkat olika. En uppenbar olikhet är att på ena skolan i Uppsala tilläts barnen att skriva mer än ett alternativ på fråga 2: *Vad vill du helst jobba med när du blir stor?* Barnen i Gimo har bara skrivit ett alternativ. Detta påverkar resultat och analys vilket vi är medvetna om.

Vi är medvetna om att eleverna inte nödvändigtvis är bosatta eller har vuxit upp där de går i skolan, vilket gör vår undersökning om bostadsortens påverkan något osäker. I Uppsala är det idag fria skolval istället för närhetsprincipen som gäller och barnen kan därför vara bosatta i andra stadsdelar. Vi antar ändå att de flesta av eleverna bor i närheten av skolan och har gjort så en tid.

Tanken med hög reliabilitet är att samma undersökning ska kunna göras vid ett annat tillfälle med samma resultat. Trost (a.a.) menar emellertid att detta förutsätter en statisk syn på världen. Om man utgår från att människor förändras kan man snarare förvänta sig olika resultat vid olika tidpunkter. Barn är särskilt föränderliga, och vi kan aldrig veta om de skulle svara annorlunda från en dag till en annan.

För att öka validiteten har enkäten testats på två barn i rätt åldersgrupp samt visat för två grundskollärare som har fått kommentera den. Det finns en risk att barnen inte känner till alla de yrken som finns med i yrkeslistan och därmed inte valt dem. Barnen hade dock möjligheten att fråga om det var något yrke de inte kände till, vilket de också gjorde.

4.7 Etiska ställningstaganden

Forskningsetiska rådet (HSFR 1999) har sammanställt fyra huvudkrav för etiskt försvarbar forskning; samtyckandekravet, informationskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.

När det gäller undersökningar av barn kan kravet på samtycke vara lite mer komplicerat än när det gäller vuxna människor. Barns förmåga att bedöma risker och förstå konsekvenser är begränsad, och de låter sig lättare påverkas av andra²⁶. Trost (1997) skriver att ifråga om minderåriga ska förmyndare, vanligen en av föräldrarna tillfrågas. Han menar emellertid också att det kan räcka med en lärares tillstånd ”i vissa enklare fall” (a.a. s 93) Vi har diskuterat samtyckeskravet med rektorerna på skolorna och rättat oss efter deras önskemål. Detta ledde till att två olika brev lämnades ut till eleverna. I Gimo och en av Uppsalaskolorna krävdes ett aktivt godkännande från vårdnadshavarna (bilaga 2) medan det i den andra skolan i Uppsala räckte med ett passivt godkännande (bilaga 1). I det senare alternativet finns en risk att alla vårdnadshavare inte har tagit del av brevet och därför inte fått möjlighet att godkänna barnets medverkan.

Barnen har fått information om vad enkätmaterialen ska användas till, det vill säga en uppsats, och att deltagandet är frivilligt. Vi har poängterat att enkäten är anonym, att materialet inte kommer att användas till något annat än uppsatsen och att det kommer att kasseras när uppsatsen är godkänd.

En fråga i enkäten rör föräldrars yrke, där frågas efter mammas och pappas yrke. Frågan är intressant eftersom vi tittar på yrkesdrömmar utifrån ett könsperspektiv och bostadsort. Vi är medvetna om att alla barn inte lever med två föräldrar av skilda kön. Vissa kanske inte har kontakt med båda sina föräldrar och andra kan ha förlorat en förälder. De kan också ha homosexuella föräldrar eller bo med annan vårdnadshavare än sina biologiska föräldrar. Efter vissa överväganden har vi valt att fråga efter ”de vuxna i din familj” snarare än föräldrar, samt lagt till ”andra vuxna” som ett alternativ till mamma och pappa.

4.8 Bearbetning och analys av resultatdata

Vid bearbetningen av resultatet har Microsoft Excel använts, då all data fördes in i detta dataprogram. Därefter har vi räknat antal kryss, jämfört olika grupper med hjälp av procent och letat mönster, likheter och skillnader. För att underlätta analysen har yrkena i yrkeslistan kodats utifrån utbildningslängd och könsfördelning (bilaga 4). Vi har kategoriserat yrkena efter följande utbildningsnivåer:

1. Högskola/universitet
2. Annan eftergymnasial utbildning
3. Gymnasial utbildning / Kvalificerad yrkesutbildning
4. Kreativa yrken.

I den fjärde gruppen ingår fotograf, journalist och skådespelare. Dessa yrken har kategoriserats för sig därför att de går att hitta inom alla olika utbildningsnivåer och passar därför inte in i någon specifik kategori. Med hjälp av Statistiska Centralbyråns yrkesstatistik (2007) har vi

²⁶ Codex hemsida 090515 <http://www.codex.vr.se/manniska1.shtml>

också kunnat se vilket kön som dominerar inom de olika yrkena. För att ett yrke ska klassificeras som könsbalanserat bör könsfördelningen hålla sig inom 40-60 % (a.a.).

I uppsatsens resultatdel har varje fråga redovisats för sig med hjälp av tabeller och diagram. Under analysarbetet insåg vi att fråga 5, om vad de vuxna i familjen arbetar med, inte hade någon relevans för vår undersökning. Därför har den frågan inte redovisats i vare sig resultat eller analys.

5. Resultat

I resultatredovisningen används både tabeller och diagram. Vissa redovisas i antal och andra i procent, beroende på vad som varit mest lämpligt. Barnens yrkesval har kategoriserats på olika sätt för att förtydliga resultaten. Hur yrkena har kategoriserats kommer att framgå i samband med varje tabell eller diagram.

5.1 Fråga 1 – Kön

I enkätundersökningen har 53 barn deltagit, varav 28 pojkar och 25 flickor. Sammanlagt är könsfördelningen alltså väldigt jämn. I Gimo svarade 21 barn på enkäten, varav 13 pojkar och 8 flickor. I Uppsala svarade 15 pojkar och 17 flickor på enkäten, totalt 32 stycken.

Tabell 1. Könsfördelning

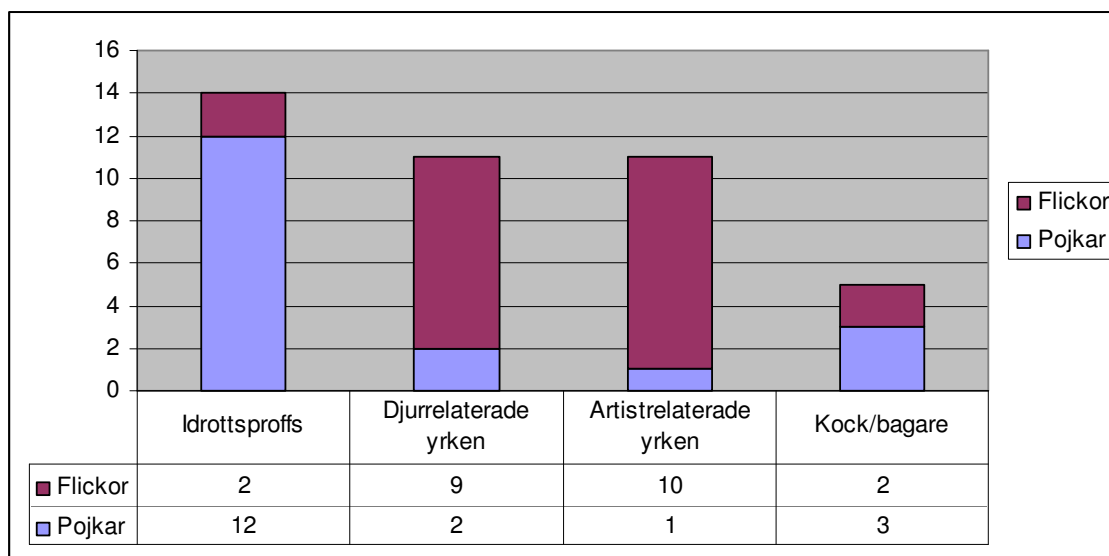
	Gimo	Uppsala	Totalt
Flickor	8	17	25
Pojkar	13	15	28
Totalt	21	32	53

5.2 Fråga 2 – Vad vill du helst jobba med när du blir stor?

Resultatet på frågan vad barnen helst vill jobba med visar både stora likheter och stor spridning bland svarsalternativen. Vissa yrken är överrepresenterade, såsom idrottsproffs och veterinär, som väldigt många av barnen har valt. Annars är bredden stor, med svar som elektriker och kemist till pilot och frisör. Vi har delat in barnens svar i kategorier, vilket följande diagram visar. Y-axeln visar antal barn.

Diagram 1. Vad barn helst vill bli.

I kategorin *idrottsproffs* ingår fotbollsproffs, hockeyproffs, basketproffs, handbollsproffs och fotbollstränare. I *djurrelaterade yrken* ingår veterinär, djurskötare, ridlärare, hovslagare, bonde. Inom *artistrelaterade yrken* har barnen skrivit musiker, sångare, artist, dansare och skådespelare.

Det är stora skillnader i vad flickor och pojkar helst vill jobba med. En majoritet av pojkarna vill bli idrottsproffs av olika slag medan flickorna vill arbeta med djur eller artistrelaterade yrken.

Om man jämför svaren mellan Gimo och Uppsala utifrån samma kategorier kan man se att idrottsproffs och djurrelaterade yrken är populära i båda orterna. Däremot står artistrelaterade yrken högt i kurs bland flickorna i Uppsala medan barnen i Gimo överhuvudtaget inte hyser sådana yrkesdrömmar. Följande tabeller visar de tre populäraste yrkesområdena utifrån bostadsort (i antal).

Tabell 2. Gimos populäraste yrkesområden

I *djurrelaterade yrken* ingår veterinär, djurskötare, hovslagare.

I *Idrottsproffs* ingår fotbollsproffs, hockeyproffs.

Gimo			
Yrkesområden	Flickor	Pojkar	Totalt
Djurrelaterade yrken	5	1	6
Idrottsproffs	0	5	5
Bagare/kock	0	3	3

Tabell 3. Uppsalas populäraste yrkesområden

I *artistrelaterade yrken* ingår artist, musiker, sångerska, skådespelare och dansare. I *idrottsproffs* ingår basketspelare, handbollsspelare/proffs, fotbollsproffs/tränare. I *djurrelaterade yrken* ingår veterinär, djurskötare, ridlärare, bonde

Uppsala			
Yrkesområden	Flickor	Pojkar	Totalt
Artistrelaterade yrken	10	1	11
Idrottsproffs	2	7	9
Djurrelaterade yrken	7	1	8

Förutom de vanligaste yrkesgrupperna har flickorna i Gimo skrivit att de helst vill arbeta som barnskötare, förskollärare och frisör. I Uppsala har flickorna skrivit bland annat läkare, polis, snickare, basketspelare, kock och frisör. Pojkarna i Gimo vill, förutom ovanstående kategorier, bli snickare, dataexpert och pilot. I Uppsala har pojkarna bland annat skrivit advokat, arkitekt, kock och speltillverkare.

De yrken barnen helst vill bli kan klassificeras utifrån utbildningsnivå och har i följande tabell placerats in i olika utbildningskategorier. De artistrelaterade yrkena har klassats som kreativa yrken. Även idrottsyrkena är svåra att nivåbestämma och får därför bilda en egen kategori. Observera att Uppsalas kolumn blir mer än 100 % därför att vissa barn skrivit mer än ett yrkesalternativ.

Tabell 4. Populäraste yrke utifrån utbildningsnivå

Utbildningsnivå	Gimo	Uppsala
1. Universitet/Högskola	28%	28%
2. Annan eftergymnasial utbildning	-	6%
3. Gymnasienivå	48%	34%
4. Kreativa yrken	-	34%
5. Idrottsyrken	24%	28%

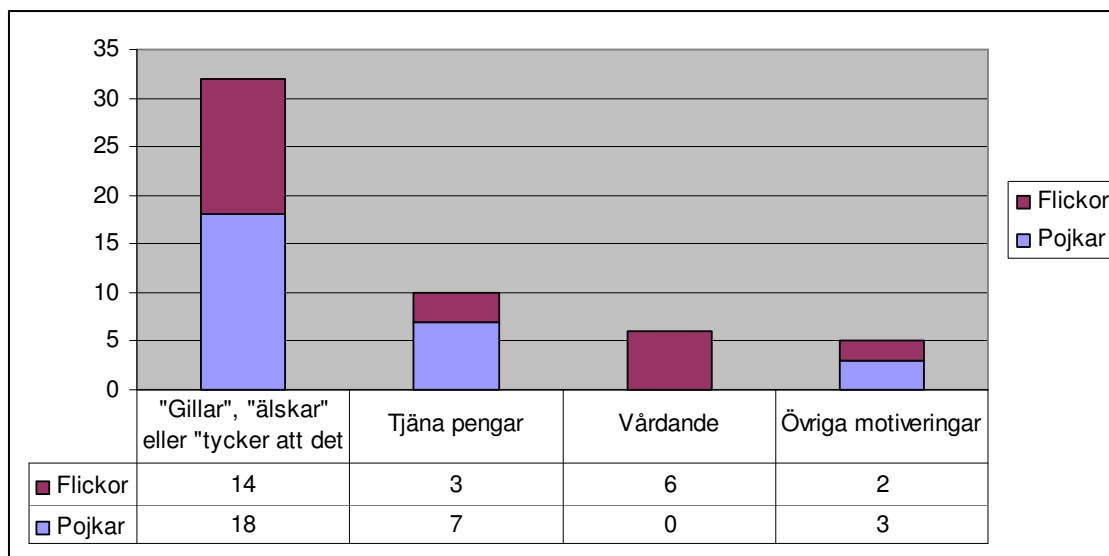
Barnen i Gimo har valt några fler yrken på gymnasienivå och saknar kreativa yrken, annars går det inte att se några större skillnader utifrån bostadsort.

5.3 Fråga 3 – Varför vill du det?

Barnen har skrivit ganska likartade motiveringar till vad de helst vill arbeta med, och de är oftast inte så utförligt skrivna. Svaren kan placeras i tre kategorier. Den största delen motiverar sitt val med att de ”gillar”, ”älskar” eller ”tycker att det är kul” att hålla på med sysslor relaterade till yrket. Till exempel har ett par elever skrivit att de vill bli bagare för att de tycker om att baka. Tio barn motiverar sina val med att de kommer att tjäna pengar. Många i den gruppen har också skrivit att yrket är roligt. De här barnen utgörs till stor del av dem som vill bli

någon form av idrottsproffs när det blir stora. En annan sorts motivering som kan urskiljas kan vi kalla för vårdande. De som vill bli veterinärer och djurvårdare finns med i denna kategori och skriver att de ”gillar att hålla på med djur och vill hjälpa dem”. Ett barn vill bli läkare för att kunna hjälpa människor.

Diagram 2. Yrkesmotiveringar(i antal barn)

Några av svaren går inte att kategorisera då motiveringarna är alltför olika. Några kommentarer lyder:

- För att jag gillar uppmärksamhet. (Flicka, Uppsala, vill bli skådespelare)
- För att jag och min kusin har en detektivbyrå och vi har löst ett fall och jag gillar att lösa fall och sådant. (Flicka, Uppsala, vill bli polis)
- Det finns inget annat som jag vill bli. (Pojke, Gimo, vill bli kock)

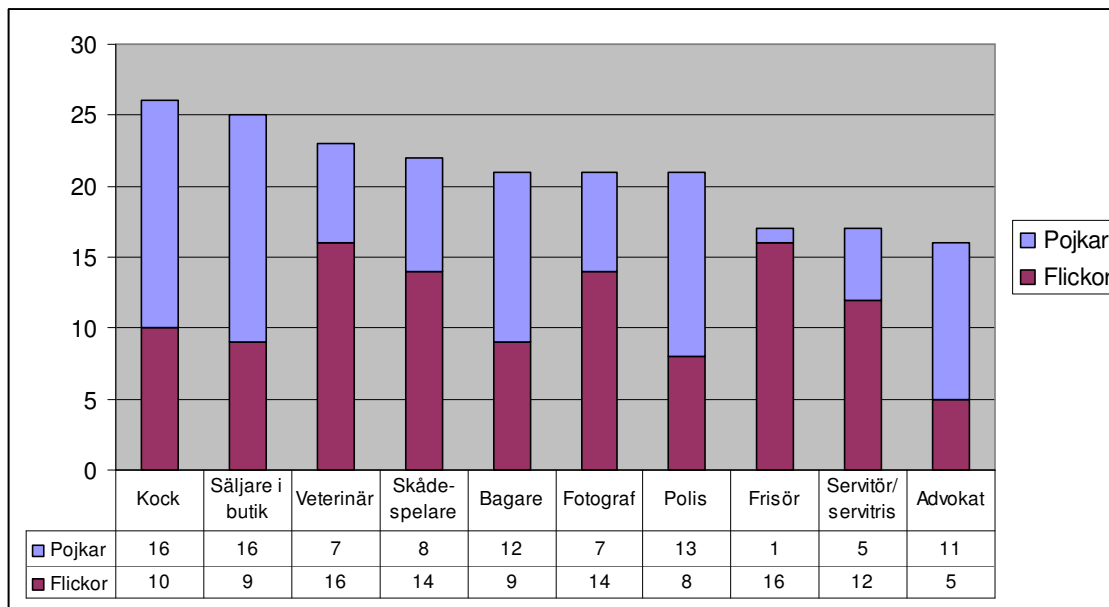
5.4 Fråga 4 – Om du inte kan jobba med det du helst vill, vad skulle du vilja jobba med då?

En fråga i enkäten handlar om vad barnen kan *tänka sig* att jobba med. Utifrån yrkeslistan bestående av 40 yrken har barnen fått sätta kryss för alla alternativ de kan tänka sig. Här är naturligtvis valen begränsade av de yrken som finns på listan, även om många också har skrivit till egna alternativ. Barnen har satt nästan åtta kryss var i genomsnitt, med små skillnader utifrån kön och bostadsort.

5.4.1 Populäraste yrkena

Diagrammet nedan visar vilka yrken som de flesta barn har valt oavsett bostadsort uppdelat på flickor och pojkar. Y-axeln visar det antal kryss yrkena har fått.

Diagram 3. Vad flest barn kan tänka sig att arbeta med.

Som vi kan se ligger kock i topp, tätt följt av säljare i butik. Störst könsskillnad visar yrket frisör, som är mycket populärt bland flickorna men endast valts av en pojke.

5.4.2 Gimo och Uppsala

De yrken som fått flest kryss i yrkeslistan kan delas upp utifrån bostadsort. Följande tabell visar de mest populära yrkena i de båda orterna.

Tabell 5. Populäraste yrken i Gimo och Uppsala

Gimo	Antal kryss	Uppsala	Antal kryss
Säljare i butik	12	Kock	19
Veterinär	11	Skådespelare	15
Dataprogrammerare	9	Advokat	13
Polis	9	Bagare	13
Bagare	8	Fotograf	13
Fotograf	8	Servitör/servitris	13
Frisör	7	Läkare	12
Kock	7	Polis	12
Skådespelare	7	Veterinär	12

Bland de yrken som fått flest kryss är flera gemensamma för både Gimo och Uppsala. Bagare, fotograf, kock, polis, skådespelare och veterinär kan barnen tänka sig oavsett ort. I Gimo är

säljare i butik det yrke allra flest skulle vilja jobba med, följt av veterinär, dataprogrammerare och polis. Säljare i butik och dataprogrammerare tar sig däremot inte ens in på listan i Uppsala. Istället är det kock och skådespelare som ligger i topp. Advokat, servitör/servitris och läkare är yrken som fått många kryss i Uppsala men bara ett fåtal i Gimo.

Maskinoperatör lades till i yrkeslistan då det är det vanligaste yrket i Östhammars kommun. Yrket var inte bland de mest populära, men skillnaden mellan orterna är tydlig. I Gimo fick maskinoperatör fem kryss och i Uppsala ett.

Man kan också jämföra vilka yrken barnen kan tänka sig att arbeta med beroende på utbildningslängd. Tabellen anger antal kryss per person i genomsnitt i de båda orterna. Här är skillnaderna inte så stora, men gymnasiala yrken har fått fler kryss i Gimo och kreativa yrken fler kryss i Uppsala.

Tabell 6. Antal kryss utifrån, ort och utbildningslängd

Yrkeskategori	Genomsnittligt antal kryss per person	
	Gimo	Uppsala
1	2	2,3
2	0,7	0,7
3	4,5	3,5
4	0,8	1,2
Totalt	8	7,7

5.4.3 Flickor och pojkar

Följande tabell visar vilka fem yrken flickor och pojkar har satt flest kryss på, oberoende av bostadsort. Pojkarna har sex yrken med på listan då de sista två har samma antal kryss.

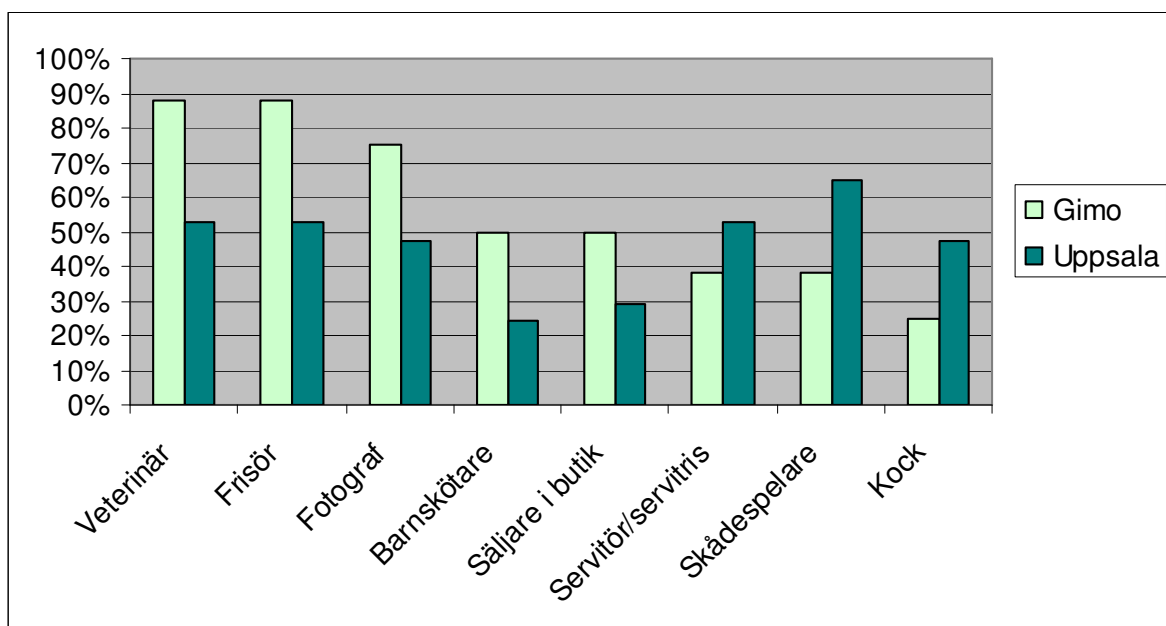
Tabell 7. Jämförelse flickor och pojkar

Flickor	Antal kryss	Pojkar	Antal kryss
Frisör	16	Kock	16
Veterinär	16	Säljare i butik	16
Fotograf	14	Brandman	13
Skådespelare	14	Polis	13
Servitör/servitris	12	Bagare	12
		Dataprogrammerare	12

Tabellen visar stora skillnader i yrkesval utifrån kön, inte ett enda yrke är gemensamt. Flickorna har i huvudsak valt kvinnodominerade yrken, så som frisör, veterinär och servitör/servitris. Pojkarna har i sin tur valt mansdominerade yrken, men det allra populäraste, kock, är könsbalanserat och säljare i butik kvinnodominerat.

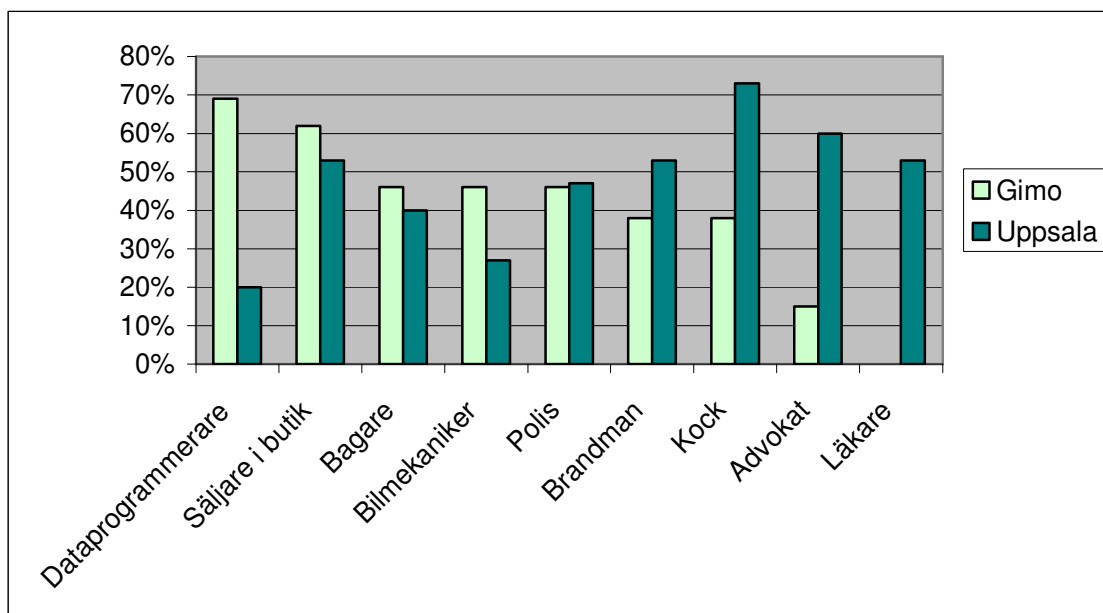
Ett annat sätt att titta på resultaten är att jämföra Gimo och Uppsala uppdelat på kön. Tabellerna nedan visar relationen mellan kön, valda yrken och de olika orterna. Även om flickorna kan tänka sig att jobba med ungefär samma yrken både i Gimo och i Uppsala är det viss skillnad i hur populära dessa är. Veterinär, frisör och fotograf ligger i topp i Gimo, medan skådespelare är mest eftertraktat i Uppsala. Störst skillnad är det mellan flickorna när det gäller veterinär och frisör. 88 % av flickorna i Gimo kan tänka sig att jobba med djur eller som frisör, medan endast 53 % är intresserade av detta i Uppsala.

Diagram 4. Flickor, Gimo och Uppsala

Pojkarna skiljer sig mer åt än flickorna i sina yrkesval. Det allra populäraste yrket i Gimo, dataprogrammerare, fick bara ett fåtal kryss i Uppsala. I Uppsala har kock och advokat fått flest kryss, yrken som barnen på bruksorten inte är lika intresserade av. Den mest uppseendeväckande skillnaden rör läkare, som 53 % av pojkarna i Uppsala kan tänka sig att bli medan ingen kryssat i detta alternativ i Gimo.

Diagram 5. Pojkar, Gimo och Uppsala

5.4.4 Egna alternativ

Barnen fick också möjlighet att lägga till egna alternativ till yrkeslistan. I Gimo är det endast pojkar som skrivit egna alternativ, och där förekommer övervägande idrottsrelaterade yrken, som innebandyproffs, hockeytränare och expertkommentator. Andra exempel på egna alternativ är författare, sotare, brevbärare, ambulansförare och filosof.

I Uppsala har både pojkar och flickor föreslagit egna yrkesalternativ och de är mer spridda än i Gimo. Det förekommer fler yrken som kräver högskoleutbildning, som forskare, matematiker, kemist, företagschef och pilot. Barn i universitetsstaden vill också bli designer, sångerska, formel 1-förare och hundskötare.

5.4.5 Bortvalda yrken

Det kan även vara intressant att titta på vilka yrken som *inte* blivit valda. Man kan se på detta utifrån två perspektiv, yrkets könsdominans och utbildningslängd.

De yrken som inte fått ett enda kryss av någon av flickorna i Gimo (19 stycken yrken) är främst mansdominerade som bilmekaniker, svetsare och dataprogrammerare, men även några kvinnodominerade som bibliotekarie och undersköterska. Knappt en tredjedel av dessa yrken kräver högskoleutbildning. Åtta yrken har inte fått några kryss av pojkarna i Gimo och fem av dessa kräver högskoleutbildning. De har framförallt valt bort alla vårdrelaterade yrken (utom veterinär). Ingen av dem har satt ett enda kryss på läkare, sjuksköterska eller undersköterska. Däremot hade en pojke skrivit ambulansförare som eget alternativ.

Pojkarna i Uppsala har, precis som i Gimo, valt bort åtta yrken, varav fem kräver högskoleutbildning. Gemensamt bortvalda yrken för pojkarna i de båda orterna är präst, psykolog och undersköterska. Flickorna i Uppsala har valt bort främst mansdominerade yrken, men färre i antal än flickorna i Gimo. De kan alltså i större utsträckning tänka sig att arbeta med yrken dominerade av män, även om skillnaden inte är jättestor. Denna elevgrupp är den som i minst utsträckning valt bort yrken som kräver högskoleutbildning.

6. Analys

6.1 Fråga 2 – Vad vill du helst jobba med när du blir stor?

6.1.1 Idrottsproffs

Det absolut vanligaste svaret bland pojkar i enkätundersökningen är att de vill bli idrottsproffs av något slag. Främst fotboll, men även hockey- och handbollsproffs. Pojkarnas idrottsintresse är inte unikt för den här undersökningen. I SOU-rapporten (2004) ville de flesta pojkar i åk 5 se sig själva som proffs inom någon sport. Jönssons (2007) undersökning visade också att pojkar i första hand valde idrottsproffs som drömyrke, men detta resultat baseras på alla barn i den studien, från åk 5 till 9. Johannesson & Mannhammar (2006) skriver att en tredjedel av barnen hade yrkesdrömmar som grundar sig i intressen, där idrottsrelaterade yrken ingår. Unga pojkar verkar alltså rörande överens om sina drömyrken.

Idrott är den i särklass vanligaste fritidssysselsättningen i Sverige. Enligt statistik från Riksidrottsförbundet tränar eller tävlar mer än hälften av ungdomar i åldern 13-20 år i någon idrottsförening. Skillnaden mellan flickor och pojkar är ca tio procentenheter, strax över 50 % för flickor och strax över 60 % för pojkar. Fotboll är den sport som utan konkurrens engagerar flest ungdomar (13-20 år, oavsett kön), följt av innebandy och ridsport²⁷. Enligt Gottfredsons teori börjar barn i 14-årsåldern att fundera över vilka yrken som kan passa dem bäst, och intressen och begåvning är viktiga faktorer i deras yrkesval. Barnen i den här undersökningen är yngre, och har enligt Gottfredson inte medvetet börjat tänka i dessa banor. Genom vår enkät har vi emellertid tvingat barnen att aktivt välja ett favorityrke. Det är tydligt att barnens intressen har ett stort inflytande på deras yrkesval, oavsett om de är 11 eller 14 år. Med tanke på att så pass många barn sysslar med idrott är det därför inte så förvånande om de föreställer sig själva som idrottsproffs i framtiden.

Resultatet skiljer sig en aning mellan Gimo och i Uppsala; 47 % av pojkarna i Uppsala har valt idrottsrelaterade yrken mot 38 % i Gimo. Med tanke på hur viktig idrottsrörelsen är i Gimo, är det förvånande att andelen inte är större i Gimo än i Uppsala.

Det är intressant att så få flickor, endast två stycken (båda från Uppsala) skrivit att de vill bli idrottsproffs. Detta trots att flickor idrottar i nästan lika hög utsträckning som pojkarna och alltså också har ett stort idrottsintresse. Vad kan detta bero på?

Gottfredson menar att barn från och med sex års ålder börjar könsbestämma yrken och så småningom sortera bort de som ”tillhör” fel kön. Hur barn kategoriserar yrken utgår från de personer de ser och möter i sin omgivning. Trots att många idrotter på damsidan fått ett uppsving de senaste åren är det fortfarande enormt stor skillnad i hur synlig damidrotten är jämfört med herridrotten. Inom den största idrottsgrenen, fotboll, som också är den sport flest pojkar vill bli proffs inom, har herrarna ett antal svenska superstjärnor, som Zlatan Ibrahimović, Fredrik Ljungberg och Henrik Larsson. Kvinnliga stjärnor på den nivån väntar vi fortfarande på.

²⁷ Riksidrottsförbundet hemsida 090520
http://www.rf.se/ImageVault/Images/id_121/scope_128/ImageVaultHandler.aspx

När det gäller idrottsyrken, som skulle kunna betecknas som manliga, verkar flickorna alltså i hög grad ha sorterat bort dem.

Tyvärr finns inte ”idrottsproffs” med på yrkeslistan över tänkbara alternativ i enkäten. Det hade varit intressant att se om några flickor hade kryssat i det alternativet. Flera pojkar som inte har skrivit idrottsproffs som sitt mest önskade yrke har emellertid skrivit dit idrottsrelaterade yrken som sina egna alternativ, vilket inga flickor gjort. Detta tyder på att idrottsproffs inte är ett yrke som flickor i samma utsträckning kan föreställa sig själva arbeta med.

6.1.2 Djur och artist

Om man jämför resultatet från Gimo och Uppsala är skillnaderna större när det gäller flickornas favorityrke än pojkarnas. I Uppsala är artistrelaterade yrken, så som sångare, artist och skådespelare, dominerande bland svaren, 59 % av flickorna har skrivit detta. På andra plats kommer djurrelaterade yrken, så som veterinär och djurskötare. I Gimo har däremot ingen av flickorna några artistrelaterade yrkesdrömmar utan majoriteten vill istället arbeta med djur på olika sätt. Även flickornas val bekräftas av tidigare undersökningar. Enligt SOU (2004) var skådespelare, sångare och fotomodell den allra mest eftertraktade yrkeskategorin bland flickor i åk 5. Veterinär och djurskötare fanns dock med bland de fem mest populära. Jönsson (2007) skriver att mode- och artistrelaterade yrken var mest omtyckta hos flickor, men djurintresset verkar relativt lågt i den undersökningen²⁸. Johannesson & Manhammar (2006) redovisar däremot att djurrelaterade yrken var vanliga svar bland deras barn i åk 6.

Djurintresset är alltså gemensamt för flickorna i de båda orterna. Djurrelaterade yrken kan också betecknas som vårdande. I SOU-rapporten (2004) har man till exempel lagt ihop läkare och veterinär i samma kategori. Vårdande yrken ses traditionellt som kvinnligt kodade och är också kvinnodominerade i hög utsträckning (SCB 2007). Kvinnodominansen gäller inte bara för sjuksköterskor och undersköterskor utan även för veterinärer och djurvårdare (a.a.). Detta kan förklara varför så många flickor, och endast två pojkar, skrivit att de helst vill arbeta med djur.

Den största skillnaden rör de artistrelaterade yrkena. I Uppsala är denna grupp dominerande medan den är helt obefintlig i Gimo. Man kan tänka sig flera möjliga orsaker till detta. En är tillgängligheten. I en stad som Uppsala finns det ett större kulturellt utbud än i en liten ort som Gimo. Att Uppsala har ett universitet bidrar också till ett mer omfattande kulturliv eftersom dessa företeelser går hand i hand (Sörlin & Törnqvist 2000). Cederlund (2004) menar att det går att se samband mellan kulturnyttjande och utbildningsnivå, där akademiker är mer kulturellt aktiva än personer med lägre utbildning. Uppsalabarnen är valda utifrån sin stadsdels utbildningsnivå, och därmed kan man tänka sig att de har föräldrar som nyttjar kultur i högre grad än föräldrarna i Gimo. Detta påverkar barnens syn på vilka yrken som är möjliga att ägna sig åt. För att knyta an till diskussionen om bristen på kvinnliga förebilder inom idrotten, kan vi konstatera att så inte är fallet inom de artistrelaterade yrkena. Kvinnliga sångare och skådespelare att identifiera sig med finns det gott om.

Skådespelar- och musikycken är synliga för alla barn via TV och dator, oavsett var de är bosatta. Även flickorna i Gimo har rimligtvis popidoler och ser på TV. Det är förvånande att ingen av flickorna på bruksorten har uttryckt en önskan om att bli artist. Kanske är detta kopplat till den så kallade bruksandan. Bursell (1997) framställer bruksanda som en särskild mentalitet som kan

²⁸ Även detta resultat baseras på alla deltagare i enkätundersökningen, åk 5-9.

finnas i vissa bruksorter. Bruksandan kan beskrivas som en arbetets kultur med patriarkala drag (Isacson 1997). I det här fallet kan man tolka ”arbete” som grov- och kroppsarbete, det vill säga det (manliga) arbetet som utfördes på bruket. Därmed skapas normer kring vad som anses vara ett ”riktigt” arbete. I Gimo skulle då artistyrken snarare betraktas som en rolig hobby än ett riktigt yrke. Flickorna i Gimo kan i så fall inte tänka sig sångare eller skådespelare som ett jobb utan snarare en fritidssysselsättning.

Enligt Svensson (2006) och Forsberg (1997) präglas bruksorter av en patriarkal anda och traditionella könsroller. Kommuner med högskoleutbildning har istället relativt jämställda genuskontrakt då utbildning uppenbarligen har en positiv inverkan på jämställdheten (Svensson 2006, Forsberg 2007). Man skulle kunna förvänta sig att flickorna i Gimo i högre grad än i Uppsala skulle välja traditionellt kvinnliga yrken. Förutom de djurrelaterade yrkena har de skrivit att de helst vill arbeta som barnskötare, förskollärare och frisör, vilket alla är kvinnodominerade yrken. Flickorna i Uppsala har en avsevärt större bredd bland sina önskade yrken än flickorna i Gimo. Om man bortser från de stora grupperna, artistrelaterade och djurrelaterade yrken, vill flickorna i Uppsala bli exempelvis läkare, polis, snickare, basketspelare, kock och frisör. Detta tyder på att flickorna i Uppsala ser fler framtida yrkesmöjligheter än flickorna på bruksorten.

6.1.3 Utbildning

Om man studerar resultatet utifrån utbildningsnivå (tabell 4) kan man konstatera att i Gimo har en högre procent av barnen valt yrken på gymnasienivå. Barnen ser alltså yrken med kortare utbildning som åtråvärda i högre grad än i Uppsala. I Östhammars kommun har 21 % av befolkningen högskoleutbildning, vilket innebär att den stora majoriteten arbetar med yrken som endast kräver gymnasial utbildning. Det är därför inte så konstigt om detta förhållande speglas i barnens enkätsvar. Detta kan också hänga samman med bruksandan och dess arbetarmentalitet.

Det är intressant att andelen drömyrken som kräver högskoleutbildning ligger på exakt samma nivå i de båda orterna. Det verkar som om barnen i Uppsala i lägre grad vill jobba med yrken som endast kräver gymnasial utbildning, men inte i högre grad jobba med yrken som kräver högskola. Istället vill Uppsalabarnen bli något inom kategorin kreativa yrken. Denna yrkeskategori kan betyda lång utbildning eller ingen alls eftersom den grundar sig delvis på talang. Det är därför svårt att dra några slutsatser om denna kategori..

6.2 Fråga 3 – Varför vill du det?

Den allra vanligaste motiveringen till barnens favorityrke är att de tycker att yrket verkar roligt. Två andra kategorier som utmärker sig är vårdande och ekonomiska motiveringar. Barnen har skrivit att de vill ”ta hand om djur” eller ”tjäna mycket pengar”. När Jönsson (2007) frågade om motiv till barnens drömyrken kunde även han se dessa kategorier bland sina svar. Han skriver att det han kallar ideologiska motiveringar, det vill säga att ta hand om och hjälpa andra, var vanligast bland de barn som var intresserade av hälsovårdsyrken. Man kan se samma tendens i vårt resultat. Bland de barn som angett vårdande motiveringar vill majoriteten jobba med djur, och övriga två vill bli läkare och barnskötare. Alla är flickor. Vi ser att de som vill arbeta med vårdande yrken också anger empatiska skäl till valet.

De som vill tjäna pengar på sitt yrke består till största delen av pojkar som vill hålla på med någon form av idrott. Detta bekräftar Jönsson (2007) som skriver att tjäna pengar var det vanligaste motivet bland dem som ville bli idrottsproffs. De största idrottsstjärnorna i samhället tjänar avsevärt mer än genomsnittet, så det är inte förvånande att pojkarna angett sådana motiveringar. Idrottsrelaterade yrken är jämförbara med artistrelaterade på så sätt att de grundar sig på talang och intresse, och de mest framgångsrika utövarna har väldigt bra betalt. Trots detta är det ingen av flickorna med artistdrömmar som nämnt pengar som motiv. Pengarna inom idrotten är kanske synligare i och med de proffskontraktet det rapporteras om i media, men det kan också finnas andra förklaringar. Vårt resultat knyter an till traditionella könsroller, där kvinnor vårdar medan män tjänar pengar och försörjer.

Vi kan däremot inte se några större skillnader mellan Gimo och Uppsala.

6.3 Fråga 4 – Om du inte kan jobba med det du helst vill, vad skulle du vilja jobba med då?

6.3.1 Gimo och Uppsala

De tio yrken som flest barn, oavsett bostadsort och kön, kan tänka sig att arbeta med när de blir vuxna är kock, säljare i butik, veterinär, skådespelare, bagare, fotograf, polis, frisör, servitör/servitris och advokat (diagram 3). Om man ser på dessa yrken utifrån utbildningsnivå och könsdominans är spridningen stor. Flera av yrkena sammanfaller med barnens svar på vad de *helst* vill bli. Resultatet liknar också vad som framkommit i tidigare undersökningar om vad barn vill arbeta med (SOU 2004, Jönsson 2007, Johannesson & Mannhammar 2006).

När man jämför de yrken flest barn kan tänka sig att arbeta med utifrån bostadsort kan man se stora likheter (tabell 5). De yrken som skiljer sig åt är:

<i>Gimo</i>	<i>Uppsala</i>
Säljare i butik	Advokat
Dataprogrammerare	Servitör/servitris
Frisör	Läkare

Störst är olikheterna mellan dataprogrammerare, advokat och läkare. 69 % av pojkarna i Gimo kan tänka sig att programmera data, men endast 20 % av pojkarna i Uppsala (inga flickor har kryssat för detta yrke). Det är alltså betydligt färre pojkar i universitetsstaden som vill arbeta med datorer, vilket vi förvånas över. Det kan säkert finnas många förklaringar till detta, men de teorier vi utgått ifrån hjälper oss inte att se någon specifik.

Advokat och läkare är yrken som många barn i Uppsala kan tänka sig att jobba med, men väldigt få i Gimo. Detta resultat är förväntat med utgångspunkt från Gottfredsons teori. Advokat och läkare är yrken som kräver lång utbildning och har hög status i samhället. Läkare rankas som nummer två och advokat som nummer fem i undersökningen om hundra yrkens status från 2006 (Ulfsdotter Eriksson 2006). Vi tänker oss att barnen i Uppsala befinner sig i en social miljö där yrken med lång utbildning uppfattas som både uppnåeliga och åtråvärda. Uppsalabarnen har därför inte sållat bort yrkena från sitt social space. Barnen på bruksorten har däremot valt bort advokat och läkare, vilket stämmer överens med beskrivningen av bruksorten

och dess arbetarmentalitet. Bruksandan kan enligt Isacsson (1997) dessutom innehålla drag av utbildningsfientlighet och akademikerförakt.

Hur ser då resultatet ut rörande övriga högskoleyrken på yrkeslistan? Ett sätt att jämföra detta är att titta på det genomsnittliga antalet kryss per person utifrån utbildningslängd (tabell 6). Barnen i Gimo har i genomsnitt kryssat för 2 och barnen i Uppsala 2,3 högskoleyrken per person. Man kan alltså se en viss skillnad men den är inte särskilt stor. Dessa siffror indikerar att barnen i Gimo inte har sorterat bort högskoleyrken generellt. Om man däremot tittar på *vilka* yrken barnen har valt ser man att nästan hälften av kryssen i Gimo ligger på dataprogrammerare och veterinär, medan det i Uppsala är betydligt större spridning. Bland de egna alternativ barnen har fått lägga till i yrkeslistan har barnen i universitetsstaden också lagt till en större andel högskoleyrken. Det verkar alltså som att Uppsalabarnens social space omfattar fler yrken som kräver högskoleutbildning.

Ett intressant resultat är att yrkena kock, bagare och servitör/servitris är så populära. Att servitör/servitris och kock är så populärt i Uppsala kan bero på att det finns ett större utbud av restauranger i staden än i Gimo. Därmed kommer barnen oftare i kontakt med yrkena och upplever dem som möjliga. Att barn påverkas av de yrken de kommer i kontakt med i vardagen är maskinoperatör ett tydligt exempel på. Fem barn i Gimo har kryssat för detta yrke och endast en i Uppsala. Maskinoperatör är det vanligaste yrket på AB Sandvik Coromant, Gimos största arbetsgivare. Vi kan tänka oss att barnen i Uppsala inte har samma kunskap om detta yrke, och därför finns det kanske inte med på deras yrkeskarta. Barnen i Gimo har däremot kommit i kontakt med yrket i högre grad genom sin bostadsort.

6.3.2 Flickor och pojkar

Det är mycket stora skillnader i vilka yrken flickor och pojkar kan tänka sig att arbeta med. Bland de fem yrken som fått flest kryss är inget gemensamt för de båda könen (tabell 7). Flickorna har till stor del valt kvinnodominerade och pojkarna mansdominerade yrken. Dessa skillnader bekräftas till viss del av SOU:s (2004) enkätundersökning. Bland de fem yrken flest flickor kan tänka sig att jobba med är frisör och skådespelare gemensamma för SOU och vår enkät. Noteras bör att de övriga yrken som flest flickor i Uppsala och Gimo kryssat för, veterinär, fotograf och servitör/servitris, inte fanns med i yrkeslistan i SOU:s enkät.

Bland pojkarna i vår undersökning kan flest tänka sig att bli kock och säljare i butik. Kock finns även med på SOU:s topplista för pojkarna. Det yrke som främst liknar säljare i butik i SOU:s yrkeslista är kassörska, vilket få pojkar velat bli. Förmodligen beror detta på att "kassörska" klingar feminint och ålderdomligt, medan "jobba i butik" låter mer könsneutralt och modernt. Detta visar hur olika benämningar på samma arbete kan påverka vilka grupper som finner det attraktivt.

Om vi jämför de yrken som flest flickor i Gimo och Uppsala har kryssat för finns det flera likheter (diagram 4). Flickorna har valt ungefär samma yrken men de skiljer sig i popularitet. Kock, servitör/servitris och skådespelare är mer populärt i Uppsala, medan veterinär, frisör, fotograf, barnskötare och säljare i butik är betydligt populärare i Gimo. Detta resultat är inte oväntat med tanke på vad vi tidigare har diskuterat i analysen. Det utmärkande undantaget är fotograf. Eftersom kreativa yrken generellt uppskattas mer i Uppsala, borde fotograf vara mer eftertraktat där. Bland de yrken som flest flickor kryssat för är majoriteten kvinnodominerade. Dessa är generellt mer populära i Gimo, medan flickorna i Uppsala satt fler kryss på de (två)

könsbalanserade yrkena. Detta tyder på att flickorna på bruksorten har mer könsstereotypa yrkesdrömmar än i universitetsstaden, vilket stämmer med bruksortens mer traditionella könskontrakt. Det går däremot inte att se några större skillnader mellan flickorna med hänsyn till utbildningsnivå. Veterinär är det enda yrket med högskoleutbildning, och det är mest populärt i Gimo. Med tanke på bruksandan och dess avoga inställning till utbildning (Isacson 1997), är det möjligen förvånande att ett yrke med så lång utbildning ligger i topp.

Bland de yrken flest pojkar kryssat för finns både stora likheter och skillnader mellan Gimo och Uppsala (diagram 5). Advokat, läkare och dataprogrammerare visar de största diskrepanserna, vilket redan diskuterats ovan, medan säljare i butik, bagare och polis ligger på ungefär samma nivå. Även pojkarna har valt övervägande mansdominerade yrken, men här kan man inte se några skillnader överhuvudtaget utifrån ort. När det gäller utbildningsnivå har pojkarna på bruksorten i högre grad valt yrken på gymnasienivå och pojkarna i universitetsstaden satt fler kryss på yrken med högskoleutbildning, men skillnaderna är inte särskilt stora.

Bland de yrken som fått flest kryss är alltså skillnaderna större mellan könen än mellan orterna. Det verkar som om genussystemets princip om särskiljande mellan män och kvinnor även gäller barn i åk 5.

6.3.3 Bortvalda yrken

Ett sätt att ringa in barnens social space är att studera vilka yrken de *inte* valt att kryssa för. Skillnaderna är inte särskilt stora om man jämför barnen utifrån bostadsort. Om vi däremot delar på flickor och pojkar är skillnaderna större.

Enligt Svenssons (2006) och Forsbergs (1997) diskussion om regionala könskontrakt skulle man kunna förvänta sig ett könsstereotypt resultat bland flickor och pojkar i Gimo. Detta stämmer till viss del. Pojkarna i Gimo har till exempel valt bort alla vårdrelaterade yrken (läkare, sjuksköterska, undersköterska, psykolog) utom veterinär. Vård är traditionellt sett ett ”kvinnligt” yrkesområde, men läkare kan knappast ses som kvinnligt kodat. Gottfredson skulle kanske säga att pojkarna i Gimo valt bort läkare därför att det anses för svårt och sjuksköterska för att det anses för kvinnligt. Faktum är att de yrken som valts bort bland pojkarna på bruksorten antingen kräver högskoleutbildning eller är kvinnodominerade²⁹.

Flickorna i Gimo är den grupp som har valt bort störst antal yrken. De har, i likhet med pojkarna, valt bort yrken som antingen är dominerade av det andra könet eller kräver högskoleutbildning. Det utmärkande undantaget är undersköterska, som ingen av flickorna har kryssat för. Flickorna på bruksorten är också den grupp som valt bort flest yrken på högskolenivå. De har alltså ett betydligt mindre social space än övriga grupper i undersökningen.

Som vi kan se har flickor och pojkar i Gimo främst sållat bort yrken som har högre utbildning eller är dominerat av ”fel” kön. Detta stämmer väl överens med Gottfredsons teori om hur barn sållar bort yrken som inte passar in i deras social space utifrån kön och status.

Resultatet bland pojkarna i Uppsala är väldigt lika pojkarna i Gimo. Pojkarna i Uppsala har främst valt bort högskoleyrken och kvinnodominerade yrken. Med tanke på Uppsalas identitet som universitetsstad är det lite förvånande att de valt bort så stor andel yrken med

²⁹ Förutom reseledare, som är könsbalanserat.

högskoleutbildning. Enligt Gottfredsons teori borde dessa pojkar snarare ha valt bort yrken med lägre status och utbildningsnivå.

Flickorna i Uppsala har främst valt bort mansdominerade yrken, men färre i antal än i Gimo. De kan alltså i högre grad tänka sig att arbeta inom mansdominerade yrken än flickorna på bruksorten. Detta resultat stämmer överens med resonemanget att städer med högskoleutbildning har relativt jämställda könskontrakt (Forsberg 1997). Flickorna i Uppsala är också den grupp som har sållat bort minst andel högskoleyrken, endast tre stycken.

7. Slutsatser

De vanligaste yrken som barn vill och kan tänka sig att arbeta med när de blir vuxna kan sorteras in i några större kategorier. Dessa är djurrelaterade, artistrelaterade, idrottsproffs och kock/bagare. Idrottsproffs är den största kategorin bland pojkarna, medan flickorna hellre vill arbeta med djur och artisteri.

De flesta barn motiverar sina yrkesval med att yrket verkar roligt. Andra motiveringar handlar om att tjäna pengar och att vårda. Det finns kopplingar mellan olika motiveringar och kön, då de barn som vill tjäna pengar i stort sett bara består av pojkar, och de som angett vårdande motiveringar nästan bara består av flickor.

Vår undersökning visar att det finns många likheter mellan barns yrkesval i Gimo och Uppsala, men det finns också vissa skillnader. Bland flickorna är till exempel artistrelaterade yrken de mest populära i universitetsstaden medan denna kategori inte existerar på bruksorten. Detta kan bero på stadens större utbud av kulturella aktiviteter och bruksortens normer om vad som är ett "riktigt" arbete. Advokat och läkare är också yrken som valts i hög grad i Uppsala men inte i Gimo. Det är möjligt att barnen i Gimo sållat bort dessa yrken därför att de ses som ouppnåeliga.

När det gäller flickor och pojkar finns det stora skillnader i resultaten. Bland de fem yrken som flest flickor och pojkar kryssat för i yrkeslistan är inte ett enda gemensamt. Flickorna i Gimo verkar generellt mer intresserade av kvinnodominerade yrken än flickorna i Uppsala, medan det inte går att se en sådan skillnad mellan pojkarna.

Generellt sett är olikheterna i barnens yrkesval större mellan könen än mellan bostadsorterna.

8. Diskussion

8.1 Resultat

Vår förförståelse var att barnen i Gimo och Uppsala skulle vara påverkade av sina bostadsorter och därmed ha olika uppfattningar om vilka yrken de vill arbeta med. Detta har bekräftats genom våra resultat, även om skillnaderna inte alltid är så stora. Vi trodde också att vi skulle se skillnader mellan könen. Här är resultaten tydliga: flickor och pojkar vill generellt sett arbeta med olika saker i den här åldern. Detta styrks av andra undersökningar, som rapporten från SOU (2004).

Det finns emellertid flera resultat som vi *inte* hade förväntat oss. Ett exempel är att endast flickorna i Uppsala vill jobba med artistrelaterade yrken. Nästan inga pojkar oberoende av ort och inga flickor i Gimo ville helst bli skådespelare eller sångare. Vi trodde att denna yrkeskategori skulle vara populär bland alla barn. Ett annat förvånande resultat är att dataprogrammerare är så oerhört populärt bland pojkarna i Gimo och inte alls lika omtyckt i Uppsala. Vi funderar om detta kan ha något att göra med alla tekniska utbildningar som finns i Gimo, men kan egentligen inte hitta någon bra förklaring. Det finns fler yrken som många barn har kryssat för som är överraskande, som bagare och servitris/servitör. Bagare är förvisso ett konkret yrke som förekommer ofta i barnböcker och barnsånger, men att så många kan tänka sig att servera på en restaurang hade vi inte trott.

Resultaten från vår undersökning visar alltså att det finns skillnader i barnens yrkesval beroende på bostadsort. Vi har byggt analysen på teorier om bruksanda och universitetets påverkan på en stad och dess invånare. Vissa av resultaten kan förklaras utifrån våra teoretiska perspektiv, medan andra är svårare att hitta någon orsak till. Frågan är om skiljaktigheterna beror på att Gimo är just en *bruksort* och Uppsala en *universitetsstad*, eller om det är skillnader mellan landsbygd och stad som får genomslag i resultatet. Om man skulle jämföra Gimo med en ort i ungefär samma storlek som inte har en brukshistoria, skulle man då se några olikheter? Jönsson (2007) och Johannesson & Manhammar (2006) utförde sina undersökningar i Lund, en universitetsstad liknande Uppsala. Vi kan se vissa överensstämmelser med deras resultat, framförallt rörande artistrelaterade yrken. I analysen diskuterades universitetsstadens omfattande kulturella utbud, men vi kan tänka oss att flickornas artistdrömmar också skulle kunna vara ett rent stadsfenomen.

Gottfredson menar att barn bildar sig en uppfattning om yrken efter främst två variabler: kön och status. I vår analys har vi undersökt skillnader mellan bostadsorter, kön och utbildningslängd. Statusbegreppet har alltså fått vara synonymt med yrkenas utbildningsnivå. Dessa är ofta sammankopplade, men status är ett mer komplicerat begrepp. Bara för att ett yrke kräver högskoleutbildning behöver det inte ha högre status än ett yrke som har lägre utbildningskrav. Ett exempel är bibliotekarie, som i Ulfsson & Erikssons (2006) statusranking hamnar på nummer 64 av 100, efter yrken som snickare och frisör, trots att bibliotekarie kräver en treårig högskoleutbildning. Frågan är om barnen faktiskt har kunskap om hur lång utbildning som krävs för olika yrken. Gottfredson menar att de i 11-12-årsålderna har rätt god uppfattning om relationen mellan utbildning, yrke och inkomst. Vi tror emellertid inte att detta stämmer.

Något som påverkat resultaten, och som vi nämnt tidigare, är det faktum att barnen i en av Uppsalaskolorna fick skriva fler än ett yrke som de helst skulle vilja arbeta med. Eftersom några barn har skrivit två eller till och med tre alternativ blir statistiken lite snedvriden. Vi vet inte hur annorlunda resultaten hade blivit om dessa barn varit tvungna att endast skriva ett alternativ.

8.1.1 Vad påverkar barnen?

Ett perspektiv som ligger utanför vår undersökning är medias påverkan på barn och ungdomar. Jönssons (2007) undersökning om relationen mellan barns drömyrken och favoriserade tv-program visar att det finns vissa samband. Vi kan tänka oss att flera barn i vår undersökning är påverkade av media. Genom tv och internet synliggörs yrken och visas förebilder som barn kan identifiera sig med. Just nu visas till exempel ett par olika tv-program om djur där veterinärer är närvarande. Idrottsproffs är också ett yrke som tar mycket plats i media. Ett annat exempel är yrket kock, som väldigt många barn kan tänka sig att arbeta med. Under de senaste åren har en mängd matlagningsprogram av olika slag visats på tv. Vi tror att det allmänna intresset för mat påverkar barnens yrkesval. Att kock är populärare i Uppsala än i Gimo är däremot svårt att förklara ur ett medieperspektiv eftersom barnen i bruksorten har samma tillgång till tv och internet. Vi tror absolut att media påverkar barn på olika sätt men det är svårt att veta i hur hög grad.

När det handlar om barnens drömyrken är det många som har angett väldigt lika svar. Eftersom barn är lättpåverkade, både av upplevelser och av varandra, vet vi inte om det finns okända faktorer som påverkat hur de besvarat enkäten. Vi vet till exempel inte om och i så fall hur skolorna har arbetat med yrken innan vår undersökning. Klassen i Gimo kanske hade varit på besök hos en veterinär veckan innan vi delade ut enkäten. Sådana aktiviteter kan förstås ha haft inverkan på vårt resultat. Enligt Gottfredson är dock barnens social space relativt stabilt, vilket talar emot att de lättvindigt ändrar sin uppfattning om yrken.

8.2 Metod

Vi har valt kvantitativ metod i form av en enkätundersökning för att göra den här undersökningen. Eftersom vi ville se mönster i resultaten utifrån många svarande anser vi att kvantitativ metod har fungerat bra. När det gäller fråga 3, om motiveringen till valt drömyrke, gav däremot enkäten ofullständig information. Vi har kunnat se vissa teman i de svar barnen har gett, men så här i efterhand anser vi att frågan är alltför komplex för att kvantitativ metod ska fungera särskilt bra. Vissa barn har skrivit motiveringar som har fått oss att önska att vi kunnat ställa följdfrågor. I en intervjusituation hade intervjuaren kunnat fråga alla de barn som svarade "för att det är roligt" på vilket sätt de menar att yrket är roligt och bett dem utveckla svaren. Att gå in djupare på hur barnen tänker och resonerar kring sina drömyrken vore fascinerande och skulle kunna vara föremål för framtida forskning. Där skulle kvalitativ metod i form av intervjuer passa utmärkt.

Det finns vissa problem med att ha en hel stad som undersökningsvariabel. Alla barn i åk 5 har inte kunnat delta i vår enkätundersökning, så de vi har valt ut får till synes representera hela Uppsala. Urvalet har gjorts utifrån de stadsdelar med högst andel utbildade invånare för att få så stor skillnad som möjligt mot Gimo. Givetvis kan inte två klasser i två stadsdelar representera alla barn i åk 5 i universitetsstaden Uppsala, även om urvalet hade varit slumpmässigt. Det är därför viktigt att påpeka att vi jämför barn i Uppsala med barn i Gimo, utan att dessa barn kan

symbolisera hela staden. Säkerligen hade resultatet sett annorlunda ut om vi stället valt skolor i de stadsdelar med lägst andel utbildade invånare.

Antalet deltagande barn i undersökningen skiljer sig från varandra när det gäller orterna. I Uppsala deltog mer än dubbelt så många flickor än i Gimo. Om vi antar att fler barn innebär ett mer varierande resultat finns det risk att resultaten från Gimo är alltför ensidiga. Samtidigt finns det inte så många flickor i åk 5 i Gimo, vilket innebär att ungefär hälften av den totala populationen faktiskt deltagit i vår undersökning.

8.2.1 Enkäten

Yrkeslistan i enkäten har varit föremål för mycket diskussion, både under utformningen av enkäten och under bearbetningen av resultaten. Det finns vissa saker vi skulle ha gjort annorlunda om vi delat ut enkäten en gång till. Ett exempel är andelen kvinno- och mansdominerade yrken. Enkäten innehåller betydligt fler mansdominerade än kvinnodominerade yrken, trots att vi strävade efter en jämn fördelning. Detta är något som hade kunnat kontrolleras noggrannare via statistiska centralbyrån innan den delades ut. Att flickorna i vår undersökning valt bort betydligt fler mansdominerade yrken än pojkarna valt bort kvinnodominerade är alltså inte så märkligt. Intressant i det här sammanhanget är den diskussion som förs i *Den könsuppdelade arbetsmarknaden* (SOU 2004) om det generella antalet kvinno- och mansdominerade yrken. Där gör man observationen att kvinnors yrken oftare slås ihop i större grupper i statistiskt material än vad mäns yrken gör. Till exempel finns det tjugosju benämningar på olika maskinoperatörer i SSYK, standard för svensk yrkesklassificering, men endast en för ”undersköterskor, sjukvårdsbiträden m fl.” (SOU 2004 s 66). Vi har förvisso inte använt oss av SSYK vid yrkesurvalet till vår enkät, men kan tänka oss att samma princip gäller i arbetsförmedlingens yrkeslistor. Det verkar helt enkelt finnas fler olika yrkesbeteckningar inom de mansdominerade branscherna, och detta avspeglas i vår enkät.

Målet med yrkeslistan i enkäten var att så många barn som möjligt skulle känna till så många yrken som möjligt. De yrken barnen inte vet något om kan de heller inte ha någon åsikt om. Syftet med att skriva om vissa yrkestitlar i enkäten var därför att barnen i högre grad skulle förstå vad yrket handlar om och minimera missförstånd. Vi trodde till exempel att barnen skulle blanda ihop sjuksköterska och undersköterska och skrev därför om det senare till ”ta hand om äldre människor”. Problemet är att detta bara är en del av undersköterskeyrket, och att låta den symbolisera hela yrket blir missvisande. Barnen har i enkäten svarat på om de kan tänka sig att ta hand om äldre, inte om de kan tänka sig att bli undersköterskor, eftersom detta inte är samma sak. Det kan också uppfattas som lite inkonsekvent att ”förklara” undersköterska men inte fysiker och biolog, som är relativt abstrakta yrken. Fysiker var också det yrke flest barn frågade om under enkätundersökningen. Efter att ha studerat resultaten och sett att ett par barn som helst ville bli idrottsproffs också kryssat i fysiker funderar vi om yrket kan ha missuppfattats som något inom idrott och träning. Dylika missförstånd kan naturligtvis ha påverkat resultatet på olika sätt.

Med tanke på hur många barn som allra helst vill bli idrottsproffs och även skrivit dit det som eget alternativ i yrkeslistan, borde vi ha haft med yrket i listan. Det hade varit mycket intressant att se hur många flickor som kunnat tänka sig att bli idrottsproffs, med tanke på hur få som skrivit det som sitt mest önskade yrke.

För att kunna göra en analys ur ett könsperspektiv har vi delat in yrkeslistan i grupper; kvinnodominerade, mansdominerade och könsbalanserade. När vi sedan har analyserat resultatet utifrån Gottfredsons teori har vi utgått ifrån att statistiken stämmer överens med barnens uppfattning om yrkena. Vi tror också att detta stämmer i de flesta fall. Det kan emellertid finnas skillnader mellan statistisk könsfördelning och barnens egen uppfattning. Till exempel skulle barnen kunna tänka sig läkare som ett ”manligt” yrke, men statistiskt sett är det könsbalanserat. Det hade varit intressant att fråga barnen hur de själva kategoriserat yrkena och jämfört detta med deras val men det hade blivit alltför omfattande för den här studien.

8.2.2 Teoridiskussion

Att använda Gottfredson som teoretisk grund kändes rätt givet med tanke på vår urvalsgrupp. Hon är den enda yrkesvalsteoretiker vi känner till som fokuserar på barn. Mycket av våra resultat har också stämt väl överens med hennes teori. Det finns dock element i hennes teori man kan kritisera. Exempelvis tenderar hon att ge biologi och genetik en alltför viktig roll i människors val och livsbana, enligt vår syn på världen. Trots att hon skriver att miljö och biologi samverkar, tycks ändå fokus ligga på genernas påverkan.

Culture alone does not sustain gender differences in occupational aspirations (e.g., working with people rather than things), as any parent who has tried to interest sons in dolls and daughters in trucks is likely to testify. (Gottfredson 2005 s 78)

Även om vi håller med om att biologi påverkar flickors och pojkars utveckling, anser vi att Gottfredson underskattar miljöns inflytande på barnen. Barn uppfattar mycket tidigt omgivningens förväntningar på vad man som pojke och flicka ska syssla med, vilket påverkar deras vidare utveckling.

Vi anser också att Gottfredsons teori är lite för statisk. Hon hävdar att människor väljer yrke utifrån kön och en statusnivå som anses lämplig. Om man blir tvungen att kompromissa är människor beredda att kompromissa bort intressen i första hand, status i andra hand och ”könskorrekta” yrken i sista hand. Vi är inte säkra på att detta stämmer. Kan man vara helt förvissad om att en svensk medelklasstjej hellre skulle sålla bort ett mansdominerat högstatusarbete än ett kvinnodominerat lågstatusarbete? Är alltid kön viktigast? Gottfredsons teori lämnar ingen öppning för dem som bryter hennes barriärer av kön och status. Ändå finns det män som blir undersköterskor, kvinnor som blir bilmekaniker och arbetarklassdöttrar som blir professorer.

Det är tydligt i våra resultat att barnens intressen har ett stort inflytande över deras yrkesval, vilket deras motiveringar visar. Ett exempel är alla som sysslar med idrott och vill bli idrottsproffs i framtiden. Enligt Gottfredson tar inte barnen hänsyn till intressen och begåvning i sina yrkestankar förrän de kommer in i stadie fyra, det vill säga från 14 år och uppåt. Om hon menar att yngre barn inte utgår ifrån sina intressen i sina yrkesdrömmar, anser vi att hon har fel. Om hon däremot menar att äldre barn inte *bara* bryr sig om sina intressen utan även sin upplevda förmåga, håller vi med. Detta skulle i så fall medföra att 14-åringar i högre grad börjar överge sina intressebaserade yrkesdrömmar för att övergå till, för dem, mer realistiska val.

8.3 Framtid

Våra resultat visar alltså att det finns skillnader i vad barn vill arbeta med beroende på var de är bosatta. Som vi tidigare diskuterat är det svårt att veta om dessa olikheter beror på att Gimo är en bruksort och Uppsala en universitetsstad, eller om det är landsbygd och stad som påverkar våra resultat. Detta skulle vara intressant att forska mer kring. Man skulle till exempel kunna jämföra två orter på landsbygden varav den ena är en bruksort, eller två ungefär lika stora städer, där den ena har en högskola eller universitet.

Enligt vår enkätundersökning vill flickor och pojkar arbeta med helt olika saker. Som studie- och yrkesvägledare är detta viktigt att tänka på och jobba med. Enligt Lpo 94 (Skolverket 2006) ska skolpersonalen arbeta med att motverka begränsningar i barnens studie- och yrkesval som grundar sig på kön eller social bakgrund. Vi tänker oss att skolan skulle kunna arbeta med detta genom olika arbetslivsteman och belysa yrkeskategorier ur ett genusperspektiv. Man skulle till exempel kunna engagera personer som gjort könsbrytande yrkesval att komma till skolan och berätta om sitt arbete. Vi skulle gärna se en jämförande undersökning mellan en skola som haft ett sådant projekt och en annan som inte haft samma tema, för att se om det blir några skillnader. Frågan är om tidigare arbete med studie- och yrkesorientering har någon betydelse, det vill säga, bör studie- och yrkesvägledare sträva efter att arbeta mer aktivt i lägre åldrar?

Det vore också intressant att göra en longitudinell studie där man följer samma barn under ett antal år och ser hur de förändrar sina yrkestankar med tiden. Kanske skulle man därmed kunna få en bättre helhetsbild kring hur barn tänker kring yrken i olika åldrar. I SOU-rapporten (2004) försökte man fånga denna utveckling genom att fråga barn i olika årskurser vad de vill bli och vuxna vad de faktiskt blev. Problemet är att man då inte tar hänsyn till att samhället och arbetsmarknaden förändras. De vuxna som tillfrågades hade kanske helt andra yrkesdrömmar när de var barn än dagens barn har.

9. Källförteckning

9.1 Litteratur

Ahrne, Göran, Roman, Christine & Franzén, Mats (2003) *Det sociala landskapet. En sociologisk beskrivning av Sverige från 1950-talet till början av 2000-talet*. Göteborg: Korpen

Andersson, Roger (2000) Karriärernas geografi – en fråga om arv och miljö i *Det nya samhällets geografi* Berger, Sune (red.) Uppsala: Uppsala Publishing House AB

Berger, Sune (1997) Bruksanda och platsers betydelse i *Bruksandan – hinder eller möjlighet?* Bergdahl, Ewa, Isacson, Maths & Mellander, Barbro (red.) Uddevalla: Ekomuseum Bergslagen

Bursell, Barbro (1997) Bruket och bruksandan i *Bruksandan – hinder eller möjlighet?* Bergdahl, Ewa, Isacson, Maths & Mellander, Barbro (red.) Uddevalla: Ekomuseum Bergslagen

Cederlund, Kerstin (2004) *Universitetet, kulturen och staden* Stockholm: SNS Förlag

CMA (2001) *Kartläggning av 3 industrikluster i Uppsala län. En klusteranalys inom Life Science, Energiteknik och Verkstadsteknik på uppdrag av Länsstyrelsen i Uppsala län - Januari 2001*
Tillgänglig: <http://www.uppsala.se/Upload/Dokumentarkiv/Externt/Dokument/Naringsliv/medicin/kluster.pdf>

Ekman, Ann-Kristin (1997) Kultur och utveckling i Bergslagen i *Bruksandan – hinder eller möjlighet?* Bergdahl, Ewa, Isacson, Maths & Mellander, Barbro (red.) Uddevalla: Ekomuseum Bergslagen

Forsberg, Gunnel (1997) Reproduktionen av den patriarkala bruksandan i *Bruksandan – hinder eller möjlighet?* Bergdahl, Ewa, Isacson, Maths & Mellander, Barbro (red.) Uddevalla: Ekomuseum Bergslagen

Forsberg, Gunnel (2000) Samhällets genusansikte i *Det nya samhällets geografi* Berger, Sune (red.) Uppsala: Uppsala Publishing House AB

Giddens, Anthony (1998) *Sociologi* Lund: Studentlitteratur

Gottfredson, Linda S (2005) Applying Gottfredson's Theory of Circumscription and Compromise in Career Guidance and Counseling, i *Career Development and Counseling*, Brown & Lent (red.) John Wiley & Sons, Inc.

Hirdman, Yvonne (2007) Genussystemet – reflexioner kring kvinnors sociala underordning i *Gösta och genusordningen. Feministiska betraktelser* Stockholm: Ordfront

Holme, Idar Magne & Solvang, Bernt Krohn (1997) *Forskningsmetodik. Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.

HSFR. (1999). *Forskningsetiska principer i humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Rev. Version, april 1999. Vetenskapsrådet.

- Isacson, Maths (1997) Bruksandan - hinder eller möjlighet? Sammanfattning av fyra seminarier i Bergsslagen 1995-1997 i *Bruksandan – hinder eller möjlighet?* Bergdahl, Ewa, Isacson, Maths & Mellander, Barbro (red.) Uddevalla: Ekomuseum Bergslagen
- Jerlang, Espen (2006) Erik Homburger Eriksons psykoanalytiska teori i *Utvecklingspsykologiska teorier*, Jerlang, Espen (red.) Stockholm: Liber AB
- Johannesson, Anders & Manhammar, Petra (2006) *Ska jag bli polis eller kärnfysiker? En undersökning av hur tankar kring studie- och yrkesvalet skiljer sig hos barn och ungdomar i olika åldrar*. C-uppsats, Malmö högskola
- Jönsson, Dan (2007) *Tevevärlden och barns drömyrke*. C-uppsats, Malmö högskola.
- Magnusson, Ulf (1997) Den föränderliga bruksandan i *Bruksandan – hinder eller möjlighet?* Bergdahl, Ewa, Isacson, Maths & Mellander, Barbro (red.) Uddevalla: Ekomuseum Bergslagen
- Marshall, Catherine & Rossman, Gretchen B (1999). *Designing Qualitative Research*. Third edition. London: Sage Publications Ltd.
- May, Tim (2001). *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur.
- Nilsén, Anna (2004) Uppsalas stadsbild – då, nu och i framtiden i *Uppsala – då, nu och i framtiden*. Nilsén, Anna (red.). Uppsala: Föreningen Vårda Uppsala
- SCB (2007) *Yrkesstrukturen i Sverige 2007. Yrkesregistret med yrkesstatistik*. Tillgänglig: http://www.scb.se/Statistik/AM/AM0208/2007A01/AM0208_2007A01_SM_AM33SM090_1.pdf
- SCB (2008a) *Uppsala Kommunfakta 2008* Tillgänglig: http://www.uppsala.se/Upload/Dokumentarkiv/Extern/Dokument/Om_kommunen/Kommunfakta/Kommunfakta2008.pdf
- SCB (2008b) *Östhammar Kommunfakta 2008* Tillgänglig: <http://www.osthammar.se/sv/Om-kommunen/Skatter-och-pengar/Befolkning/> (Klicka på *Statistiska centralbyrån*)
- Skolverket (2006) *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet Lpo 94* Stockholm: Fritzes
- SOU (2004) *Den könsuppdelade arbetsmarknaden, del I och II* nr 2004:43
- Svensson, Lotta (2006) *Vinna och försvinna? Drivkrafter bakom ungdomars utflyttning från mindre orter*. Linköping: Linköpings universitet
- Sörlin, Sverker & Törnqvist, Gunnar (2000) *Kunskap för välstånd. Universiteten och omvandlingen av Sverige*. Stockholm: SNS Förlag
- Trost, Jan (1994) *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur
- Trost, Jan (1997) *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur
- Ulfsdotter Eriksson, Ylva (2006) *Yrke, status & genus. En sociologisk studie om yrken på en segregerad arbetsmarknad* Göteborg: Göteborgs universitet
- Uppsala kommun (2008a) *Områdesfakta 2008* Statistikenheten, Kommunledningskontoret Tillgänglig: http://www.uppsala.se/Upload/Dokumentarkiv/Extern/Dokument/Om_kommunen/Omradesfakta/AllaTatortsfakta.pdf

Uppsala Kommun (2008b) *Uppsala 2008. Statistik för Uppsala kommun* Wikströms: Uppsala
Tillgänglig: http://www.uppsala.se/Upload/Dokumentarkiv/Extern/Dokument/Om_kommunen/Statistiskfolder2008.pdf

9.2 Internetkällor

Akademiska sjukhusets hemsida: www.akademiskasjukhuset.se
1800-talet, 090409
http://www.akademiskasjukhuset.se/templates/page_1865.aspx

Arbetsförmedlingens hemsida: www.arbetsformedlingen.se
Yrken/ studier 090515
<http://www.arbetsformedlingen.se/go.aspx?C=31>
Yrkesområden 090515
<http://www.arbetsformedlingen.se/go.aspx?c=107>
Tekniskt arbete 090515
<http://www.arbetsformedlingen.se/go.aspx?c=107>

Codex hemsida: www.codex.vr.se/
Forskning som involverar barn 090515
<http://www.codex.vr.se/manniska1.shtml>

Linda Gottfredsons hemsida: www.udel.edu/educ/gottfredson/
Biography 090429
<http://www.udel.edu/educ/gottfredson/reprints/2007gottfredsoninterview.pdf>

Nationalencyklopedins hemsida: www.ne.se
Sökord: *Brukssamhälle* 090515
<http://www.ne.se/lang/brukssamh%C3%A4lle>
Sökord: *Kulturgeografi* 090427
<http://www.ne.se/l%C3%A5ng/kulturgeografi>
Sökord: *Stångjärnshammare* 090515
<http://www.ne.se/lang/st%C3%A5ngj%C3%A4rnshammare>
Sökord: *Uppsala* 090409
http://www.ne.se/l%C3%A5ng/upsala/336294?i_whole_article=true

Riksidrottsförbundet hemsida: www.rf.se
Idrotten i siffror 090520
http://www.rf.se/ImageVault/Images/id_121/scope_128/ImageVaultHandler.aspx

Roslagens hemsida: www.roslagen.se
Gimo 090410
<http://www.roslagen.se/sv/webb/Turist/Sevart/Bruken/Bruken/Gimo/Gimo/>

Sveriges lantbruksuniversitets hemsida: www.slu.se
Mer om SLU 090517

<http://www.slu.se/?id=69>

Siffror och fakta 2007 090409

<http://www.slu.se/?id=1111>

Uppsala kommuns hemsida: www.uppsala.se

Kommunala grundskolor och fritidshem 090515

<http://www.uppsala.se/sv/Startsida/Skolaforskola/Grundskola/kontaktgrundskolan/>

Näringslivshistoria 090405

<http://www.uppsala.se/sv/Omkommunen/Naringslivet-i-Uppsala/Naringslivshistoria/>

Statistik och fakta 090409

<http://www.uppsala.se/Omkommunen/Statistik--fakta/>

Uppsala universitets hemsida: www.uu.se

Uppsala universitet i siffror 090409

<http://www.uu.se/node48>

Historik 090405

<http://www.uu.se/node97>

Wilhelm Haglunds hemsida: www.wilhelmhaglund.se

Wilhelm Haglunds gymnasium 090404

<http://www.wilhelmhaglundsgymnasium.se/sandvik/0110/whg/internet/s004156.nsf/html/Startpage?opendocument>

9.3 Övriga källor

Fuehrer, Paul (090312) *Om kvantitativ metod och enkäter*. Föreläsning på moodle, lärplattform, Stockholms universitet

Bilaga 1 – Brev till föräldrar

Till vårdnadshavare

Vi är två studenter som läser på studie- och yrkesvägledarprogrammet vid Stockholms universitet. Just nu skriver vi vårt examensarbete, en C-uppsats som handlar om barns syn på yrken. Vi vill dela ut en enkät till barn i åk 5 och rektor X har godkänt vårt val av X-skolan.

Enkäten innehåller tre frågor om vad barnen skulle vilja arbeta med när de blir vuxna, samt en fråga om vårdnadshavares eventuella yrke.

Alla som deltar i enkätundersökningen kommer att vara helt anonyma när vi redovisar resultatet. Skolan kommer heller inte att nämnas vid namn.

Om ni **inte** vill att ert barn medverkar i vår undersökning, skriv då under detta papper och skicka tillbaka det med barnet. Om barnets medverkan godkänns behöver ni inte göra någonting.

Kontakta oss gärna vid eventuella frågor.

Med vänliga hälsningar

Malin Arvidsson Rubbetoft och Linda Hildorsson

mailadress@xxx.se

070- xxxxxxxx

mailadress@xxx.se

070- xxxxxxxx

Jag vill **inte** att mitt barn deltar i enkätundersökningen

Elevens namn:

Vårdnadshavares underskrift:

Bilaga 2 – Brev till föräldrar

Till vårdnadshavare

Vi är två studenter som läser på studie- och yrkesvägledarprogrammet vid Stockholms universitet. Just nu håller vi på att skriva vårt examensarbete, en C-uppsats som handlar om barns syn på yrken. Vi har tänkt dela ut en enkät till barn i åk 5 och rektor X har godkänt vårt val av X-skolan.

Enkäten innehåller tre frågor om vad barnen skulle vilja arbeta med när de blir vuxna, samt en fråga om vårdnadshavares eventuella yrke.

Alla som deltar i enkätundersökningen kommer att vara helt anonyma när vi redovisar resultatet. Skolan kommer heller inte att nämnas vid namn.

Vi är tacksamma om ni godkänner ert barns medverkan i vår undersökning. Kontakta oss gärna vid eventuella frågor.

Med vänliga hälsningar

Malin Arvidsson Rubbetoft och Linda Hildorsson

mailadress@xxx.se

070-xxxxxxx

mailadress@xxx.se

070-xxxxxxx

Elevens namn:

Vårdnadshavares underskrift:

Bilaga 3 – Enkät

1. Kön

Flicka

Pojke

2. Vad vill du helst jobba med när du blir stor?

3. Varför vill du det?

4. Om du inte kan jobba med det du helst vill, vad skulle du vilja jobba med då? Sätt kryss för alla alternativ som du kan tänka dig.

Advokat	☐
Snickare	☐
Dataprogrammerare	☐
Kock	☐
Frisör	☐
Målare	☐
Jobba i affär	☐
Reseledare	☐
Jobba på bank	☐
Journalist	☐
Bagare	☐
Sjöman	☐
Servitör/servitris	☐
Läkare	☐
Maskinoperatör	☐
Veterinär	☐
Ta hand om äldre människor	☐
Polis	☐
Svetsare	☐
Elektriker	☐
Bibliotekarie	☐
Fotograf	☐
Psykolog	☐

Skådespelare	☐
Bonde	☐
Sjuksköterska	☐
Städare	☐
Bilmekaniker	☐
Skogsarbetare	☐
Fysiker	☐
Lärare	☐
Köra sopbil	☐
Barnskötare	☐
Jobba på apotek	☐
Biolog	☐
Fritidsledare	☐
Präst	☐
Brandman	☐
Arkitekt	☐
Chaufför	☐
Eget alternativ	☐

Eget alternativ	☐
-----------------	--------------------------

5. Om de vuxna i din familj arbetar, vad arbetar de med?

Mamma:

Pappa:

Andra vuxna:

Tack för att du ville hjälpa oss!

Bilaga 4 – Yrkesklassificering

B= Könsbalanserat

K= Kvinnodominerat

M= Mansdominerat

Utbildningsnivå	Könsdominans
1. Universitet/högskola	
Advokat	M
Apotekare (Jobba på apotek)	K
Arkitekt	M
Banktjänsteman (Jobba på bank)	K
Bibliotekarie	K
Biolog	B
Dataprogrammerare	M
Fysiker	M
Läkare	B
Lärare	K/B (beror på nivå)
Psykolog	K
Präst	M
Sjuksköterska	K
Veterinär	K
2. Annan eftergymnasial utbildning	
Brandman	M
Polis	M
3. Gymnasial utbildning / KY	
Bagare	M
Barnskötare	K
Bilmekaniker	M
Chaufför	M
Elektriker	M
Frisör	K
Fritidsledare	B
Kock	B

Lantbrukare (Bonde)	M
Maskinoperatör	M
Matros (Sjöman)	M
Målare	M
Reseledare	B
Renhållningsarbetare (Köra sopbil)	M
Servitör/servitris	K
Skogsarbetare	M
Snickare	M
Säljare i butik (Jobba i butik)	K
Svetsare	M
Städare	K
Undersköterska (Ta hand om äldre människor)	K
4. Kreativa yrken	
Fotograf	M
Journalist	B
Skådespelare	B

Stockholms universitet
106 91 Stockholm
Telefon: 08-16 20 00
www.su.se

Stockholms
universitet